

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΞΟΥΣΙΕΣ – ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΟΝΟΜΑ: ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ Θ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Α.Μ. : 7111M012

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. ΗΛΙΑΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ , ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
Περίληψη.....	4
ABSTRACT.....	5
Κεφάλαιο 1 ^ο Η περίπτωση της Ελλάδας	6
1.1 Εισαγωγή.....	6
1.2 Το Ελληνικό Κοινοβουλευτικό Σύστημα- Εκλογικευμένο Κοινοβουλευτικό Σύστημα	7
1.2.1. Η Εκτελεστική εξουσία.....	9
1.2.2. Η Νομοθετική εξουσία.....	10
1.2.3. Η Δικαστική εξουσία.....	11
1.3 Ο Θεσμός του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας και η Διαδικασία Εκλογής του	12
1.4 Οι Αρμοδιότητες του Προέδρου Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα	18
1.5 Η Ευθύνη του Προέδρου	26
1.6 Το ζήτημα της Αναπλήρωσης του Προέδρου	32
Κεφάλαιο 2 ^ο Η περίπτωση της Γαλλικής Δημοκρατίας	35
2.1 Εισαγωγή.....	35
2.2 Το Γαλλικό Κοινοβουλευτικό Σύστημα	35
2.2.1. Νομοθετική εξουσία.....	38
2.2.2. Δικαστική εξουσία.....	39
2.3 Ο Θεσμός του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας και η Διαδικασία Εκλογής του	41
2.4 Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας	44

2.4 Η Ευθύνη του Προέδρου	52
2.5 Αναπλήρωση και Αντικατάσταση του Προέδρου-Αρμοδιότητες.....	55
Κεφάλαιο 3 ^ο	58
3.1 Εισαγωγή.....	58
3.2 Το ζήτημα της άμεσης και έμμεσης εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας στα δύο κράτη και οι επιπτώσεις για τις αρμοδιότητές τους.....	58
3.3 Οι Αρμοδιότητες των Προέδρων της Δημοκρατίας στα δύο πολιτικά συστήματα Ελλάδας και Γαλλίας.....	63
Συμπεράσματα.....	70
Βιβλιογραφία.....	75

Πρόλογος

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και μελέτη των συνταγματικών αρμοδιοτήτων-εξουσιών των Προέδρων της Δημοκρατίας σε Ελλάδα και Γαλλία και στη συνέχεια η διαπίστωση ομοιοτήτων και διαφορών.

Η επιλογή των δύο κρατών έγινε σκόπιμα, καθώς στόχος της εργασίας ήταν πέρα από την απλή μελέτη αρμοδιοτήτων, να προσεγγίσει και τον τρόπο με τον οποίο το εκάστοτε πολιτικό σύστημα επηρεάζει τις ειδικότερες αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, τις περιορίζει ή τις επεκτείνει ώστε να αναδειχθεί σε έναν ισχυρό θεσμό της δημοκρατίας και κεντρικό φορέα της εκτελεστικής εξουσίας.

Η Ελλάδα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, χαρακτηρίζεται από ένα πολιτικό σύστημα, το οποίο έχει κατηγοριοποιηθεί στα συστήματα εκλογικευμένου κοινοβουλευτισμού, μία ιδιαίτερη μορφή πολιτεύματος, στην οποία το Σύνταγμα, με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση της κυβερνητικής σταθερότητας και της ομαλής συνεργασίας της κυβερνητικής πλειοψηφίας με τον κλάδο της εκτελεστικής εξουσίας, εισάγει αυστηρότερες ρυθμίσεις για τον σχηματισμό και τη διάλυση της Βουλής, όπως και περιορίζει σημαντικά τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι οποίες γίνονται περισσότερο συμβολικές παρά ουσιαστικές.

Στην περίπτωση της Γαλλίας αντίθετα, παρατηρούμε πως έχει εγκαθιδρυθεί ένα ημιπροεδρικό σύστημα, το οποίο ακολουθεί έναν νέο τύπο δυαδισμού. Βασικό ρόλο στη διαμόρφωση του κοινοβουλευτικού συστήματος έχει το γεγονός ότι ο Πρόεδρος ασκεί σοβαρή επιρροή στη διαμόρφωση της κυβερνητικής πολιτικής, συμπορευόμενος παράλληλα με την κυβερνητική πλειοψηφία. Στην περίπτωση αυτή μπορούμε να μιλήσουμε για ένα σύστημα όπου προέχουν οι προεδρικές αρμοδιότητες, οι οποίες έχουν υποσκελίσει τον ρόλο του Πρωθυπουργού. Σε αυτή την περίπτωση μάλιστα έχει λεχθεί πως ο αρχηγός του κράτους απέκτησε τόσο μεγάλο θεσμικό βάρος που θύμιζε σε μεγάλο βαθμό τον μονάρχη της δυαδικής περιόδου του κοινοβουλευτικού συστήματος.

Περίληψη

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση και η συγκριτική προσέγγιση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας στην Ελλάδα και την Γαλλία ,όπως αυτές πηγάζουν από το Σύνταγμα της κάθε χώρας, αντίστοιχα.

Το βασικό κίνητρο για την συγκεκριμένη επιλογή ήταν να καταδείξω μέσα από την θεωρητική παρουσίαση και συγκριτική μελέτη των δύο Ευρωπαϊκών χωρών , σε ποιο βαθμό το ισχύον πολιτικό σύστημα μπορεί να επηρεάσει το εύρος και την δυναμική των Προεδρικών εξουσιών και κατά πόσο αυτές οι αρμοδιότητες του δίνουν την δυνατότητα να αναδειχθεί σε κεντρικό πρόσωπο του ευρύτερου πολιτικού γίνεσθαι.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια:

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην περίπτωση της Ελλάδας, στο πολιτικό σύστημα και στα θεσμικά όργανα με τα οποία συνυπάρχει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως ρυθμιστής του πολιτεύματος. Ακολουθούν οι πιθανοί τρόποι εκλογής του Προέδρου και οι αρμοδιότητες του. Κλείνει το κεφάλαιο αυτό με την ανάπτυξη των πολιτικών, αστικών και ποινικών ευθυνών του καθώς και τον τρόπο αναπλήρωσής του.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην περίπτωση της Γαλλίας, στο πολιτικό σύστημα και τον τρόπο άσκησης της Νομοθετικής εξουσίας. Δίνεται έμφαση στις Συνταγματικές αρμοδιότητες του Προέδρου ,που είναι σαφώς διευρυμένες. Τέλος αναλύεται το θέμα της συλλογικής ευθύνης του καθώς και η αναπλήρωσή του.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια συγκριτική προσέγγιση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου στις δύο χώρες, ξεκινώντας από τον τρόπο εκλογής τους, τις αρμοδιότητες τους και τελικά τον διαφορετικό ρόλο που η δομή του ισχύοντος πολιτικού συστήματος αποδίδει στον Πρόεδρό του.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to present and then comparatively approach the Constitutional authorities of the President of Democracy in Greece and France .

The study of these two cases , was triggered by my intention to prove how substantially the political system ,in power, can affect the breadth and the dynamic of the Presidential authorities and subsequently if under this scope the President can be a central factor to the general political being .My main tools are the theoretical presentation and the comparative study.

This paper consists of three chapters:

Chapter A deals with the case of Greece, the political system and the institutional members with which the President co operates as the main regulator of Democracy. There are references in detail, to his authorities, the possible ways of his election ,his responsibility on political, civil and criminal basis and finally the consequences of his replacement while his term still lasts.

Chapter B deals with the case of France, the political system and the legislative system. Emphasis is given to the width of the Presidential authorities ,which are of major importance and give to the President a catalytically leading role. Finally, I analyze the matter of his general responsibility as well as his replacement during his term.

Chapter C deals with the comparative approach of these two political systems ,focused on the President and his authorities in practice. The comparison is based on the difference of the way the President is elected as well as the importance of the authorities that the political system conveys to his President.

Κεφάλαιο 1^ο Η περίπτωση της Ελλάδας

1.1 Εισαγωγή

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στις εξουσίες-αρμοδιότητες και την ευθύνη του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, στα πλαίσια του Κοινοβουλευτικού Συστήματος. Η ανάλυση ξεκινά από το ελληνικό πολιτικό σύστημα, τα θεσμικά του όργανα, με τα οποία συνυπάρχει και λειτουργεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και στη συνέχεια αναλύεται ο τρόπος εκλογής του Προέδρου. Βασικό μέρος του κεφαλαίου είναι σαφώς οι αρμοδιότητες του Προέδρου, οι οποίες άπτονται της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής λειτουργίας, όπως αυτές πηγάζουν από το Σύνταγμα και ασκούνται μέχρι και σήμερα από τον Έλληνα Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Στη συνέχεια το κεφάλαιο αυτό αναπτύσσει και το ζήτημα της πολιτικής και ποινικής ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας, μελετά εάν υφίσταται και σε ποιο βαθμό προεδρική ευθύνη, ενώ στο τέλος αναλύεται και ο θεσμός της αναπλήρωσης του Προέδρου.

1.2 Το Ελληνικό Κοινοβουλευτικό Σύστημα - Εκλογικευμένο Κοινοβουλευτικό Σύστημα

Το ελληνικό Σύνταγμα¹ κατοχυρώνει το πολίτευμα της Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής, Αντιπροσωπευτικής και Δικαιοκρατούμενης Δημοκρατίας. Συνεπώς το πολίτευμα της Ελλάδας είναι : α) Δημοκρατία, β) Προεδρευόμενη, γ) Κοινοβουλευτική, δ) Αντιπροσωπευτική, ε) Δικαιοκρατούμενη.

Ως εκ τούτου οι βάσεις του Ελληνικού πολιτεύματος είναι :

- i. η λαϊκή κυριαρχία,
- ii. το αιρετό του ανωτάτου άρχοντα,

¹ Σύνταγμα της Ελλάδος, Άρθρο 1.

- iii. το κοινοβουλευτικό σύστημα,
- iv. το αντιπροσωπευτικό σύστημα και
- v. η δημοκρατία (το κράτος δικαίου).

Οι τρεις πρώτες βάσεις του πολιτεύματος κατοχυρώνονται ρητά από το άρθρο 1 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία» (§1). Οι δύο άλλες βάσεις του πολιτεύματος προκύπτουν αντίστοιχα από τις διατάξεις της §1 και της §3 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος σε συνδυασμό και με ορισμένες άλλες διατάξεις και ιδίως του άρθρου 26 αυτού.²

Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία, ενώ όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους, και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα.

Το πρώτο ,μετά την μεταπολίτευση, Σύνταγμα του 1975, ορίζει ως αρχηγό κράτους τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται από τη Βουλή. Βασικός είναι ο ρόλος του Πρωθυπουργού και των Υπουργών της Κυβέρνησης οι οποίοι και έχουν το σημαντικότερο ρόλο στην δικαιοχρηση του κράτους, ενώ ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαθέτει περιορισμένες νομοθετικές και εκτελεστικές εξουσίες. Όπως ορίζει το άρθρο 26 του Συντάγματος « η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση».

Σε αντιδιαστολή με το ημιπροεδρικό γαλλικό σύστημα, το ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα λειτουργεί με τη μορφή του εκλογικευμένου κοινοβουλευτικού συστήματος. Αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση κοινοβουλευτικού συστήματος, στο οποίο για να εξασφαλιστεί η κυβερνητική σταθερότητα και η ομαλή συνεργασία της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας με τον δρώντα κλάδο της εκτελεστικής εξουσίας, εισάγονται αυστηρές διαδικασίες για τον διορισμό και την απομάκρυνση της κυβέρνησης από την εξουσία ενώ οριοθετείται συστηματικά η αρμοδιότητα της εκτελεστικής εξουσίας να διαλύσει τη Βουλή.

² Αθ. Ράϊκος, *Συνταγματικό δίκαιο, τόμος Α΄, Εισαγωγή - Οργανωτικό Μέρος, τεύχος Α, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1989.*

Η εκλογίκευση άλλως ορθολογικοποίηση (Rationalisation) του κοινοβουλευτικού συστήματος είναι μια συνταγματική μέθοδος ,ήδη παλαιά από την εποχή του μεσοπολέμου, που εφαρμόστηκε στην τότε δημοκρατική Γερμανία υπό το Σύνταγμα της Βαϊμάρης και σε ορισμένα Βαλκανικά κράτη και συνίσταται στην πρόβλεψη μηχανισμών νομικού καταναγκασμού στο Σύνταγμα (gadgets constitutionnels) για να επιτευχθεί η κυβερνητική σταθερότητα παρόλο που ελλείπει η ουσιαστική πολιτική βάση της που είναι μια συμπαγής κοινοβουλευτική πλειοψηφία.³

Το εκλογικευμένο κοινοβουλευτικό σύστημα αποτελεί μία ειδικότερη έκφανση του μονιστικού κοινοβουλευτισμού, καθώς στο εσωτερικό του βασικός πυλώνας παραμένει η πολιτική ευθύνη της κυβέρνησης.⁴

Η ιδέα που κυριαρχεί στην εκλογίκευση του κοινοβουλευτικού συστήματος είναι ότι η απόφαση για την ανατροπή της κυβέρνησης είναι σοβαρή και ο χαρακτήρας της αυτός επιβάλλει να ληφθεί μετά από μια διαδικασία που θα εμποδίζει τις βιαστικές και απερίσκεπτες ψήφους.⁵

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος, διακρίνονται τρεις εξουσίες της πολιτείας: Η νομοθετική, η εκτελεστική και η δικαστική.

³ Η. Νικολόπουλος, *Εκλογικευμένος Κοινοβουλευτισμός, Τετράδια της Παντείου, Αθήνα 1997, σελ. 3.*

⁴ Ιφ. Καμτσιδου, *Το Κοινοβουλευτικό Σύστημα*, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα, 2011, σ. 44-5.

⁵ Η. Νικολόπουλος, *ως άνω, σελ. 6 και 7.*

1.2.1. Η Εκτελεστική εξουσία

Η εκτελεστική εξουσία ασκείται ,σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. Αυτή καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας. Η Κυβέρνηση ,η οποία είναι το ανώτατο συλλογικό όργανο του κράτους, περιλαμβάνει τον Πρωθυπουργό και το σύνολο των Υπουργών, οι οποίοι σύμφωνα με το Σύνταγμα διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας έπειτα από την πρόταση του Πρωθυπουργού.

Στο αξίωμα του Πρωθυπουργού εκλέγεται ο αρχηγός του κόμματος που διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των Βουλευτών. Σε περίπτωση που κανένα κόμμα δεν καταφέρει να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει εξαιρετικά σημαντικές αρμοδιότητες, καθώς δίνει στον αρχηγό του κόμματος με τη σχετική πλειοψηφία τη διερευνητική εντολή, ώστε να διερευνήσει εάν μπορεί να συνεργαστεί με τα άλλα κόμματα και να σχηματίσει κυβέρνηση με τη συμμετοχή και των κομμάτων αυτών, η οποία να είναι σε θέση να λάβει την ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής. Όπως ορίζει το άρθρο 82 του Συντάγματος, ο Πρωθυπουργός του Ελληνικού Κράτους εξασφαλίζει την ενότητα της κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειές της. Το ελληνικό Σύνταγμα διαρρυθμίζει μία εξέχουσα θέση στον Πρωθυπουργό μέσα από το άρθρο 37 παρ. 1 και 2 και 82 παρ. 2.

Το ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα στηρίζεται στην αρχή της δεδηλωμένης. Η αρχή αυτή δεν είναι κάτι αφηρημένο, αλλά αποτελεί έναν συνταγματικό κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο πρέπει να υπάρχει κυβέρνηση πλειοψηφίας, η οποία να συγκεντρώνει την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών. Αυτό σημαίνει ειδικότερα για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, πως πρέπει να διορίσει στο αξίωμα του Πρωθυπουργού μόνο το φορέα εκείνο που θα λάβει την ψήφο εμπιστοσύνης των Βουλευτών. Η Κυβέρνηση μπορεί επίσης σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή να ζητήσει την ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής. Έτσι κάθε φορά που σχηματίζεται νέα Κυβέρνηση (μετά από βουλευτικές εκλογές ή μετά από παραίτηση της προηγούμενης), οφείλει να εμφανίζεται ενώπιον της Βουλής και να ζητά ψήφο

εμπιστοσύνης. Η Κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα και όποτε άλλοτε θελήσει κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου να ζητήσει από τη Βουλή ψήφο εμπιστοσύνης. Αντίστοιχα, από την ίδια τη Βουλή μπορεί να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας, δηλαδή να αμφισβητηθεί η εμπιστοσύνη της Βουλής προς την Κυβέρνηση. Η πρόταση δυσπιστίας πρέπει να είναι υπογεγραμμένη από 50 τουλάχιστον Βουλευτές (το ένα έκτο του όλου αριθμού) και να αναφέρει σαφώς τα θέματα για τα οποία θα διεξαχθεί η συζήτηση. Για να γίνει δεκτή η πρόταση δυσπιστίας, δηλαδή για να αποδειχθεί ότι η Κυβέρνηση δεν διαθέτει πλέον την εμπιστοσύνη της Βουλής, πρέπει να υπερψηφιστεί από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των Βουλευτών, δηλαδή από 151 Βουλευτές. Πρόταση δυσπιστίας μπορεί να υποβληθεί μόνο μετά από πάροδο εξαμήνου αφότου η Βουλή απέρριψε την προηγούμενη πρόταση δυσπιστίας. Κατ' εξαίρεση μπορεί να υποβληθεί πρόταση δυσπιστίας και πριν από την πάροδο εξαμήνου, αν είναι υπογεγραμμένη από την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών.

1.2.2. Η Νομοθετική εξουσία

Η Νομοθετική εξουσία ασκείται από το Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Βουλή των Ελλήνων, η οποία εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία όλων των πολιτών άνω των 18 ετών. Έχει 300 μέλη που εκλέγονται με τετραετή θητεία. Είναι το άμεσο και συλλογικό όργανο του κράτους και αποτελεί το θεμέλιο του αντιπροσωπευτικού συστήματος σύμφωνα με το Σύνταγμα. Τη νομοθετική πρωτοβουλία έχει είτε η Κυβέρνηση, δηλαδή ένας ή περισσότεροι Υπουργοί της, είτε οι Βουλευτές, ατομικά ή συλλογικά. Οι Υπουργοί καταθέτουν στη Βουλή τα νομοσχέδια (ή σχέδια νόμου), τροπολογίες και προσθήκες. Αντίστοιχα, οι Βουλευτές καταθέτουν στη Βουλή προτάσεις νόμων, τροπολογίες και προσθήκες, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει το Σύνταγμα για την υποβολή τους.

Τα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμων συνοδεύονται από αιτιολογική έκθεση, η οποία επεξηγεί αναλυτικά τους στόχους των νομοσχεδίων και των προτάσεων νόμων.

Μετά την επεξεργασία τους ή τη συζήτηση και ψήφισή τους από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή, τα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμων εγγράφονται στην Ημερήσια Διάταξη Νομοθετικού Έργου της Βουλής προς συζήτηση και ψήφιση από την Ολομέλεια της Βουλής.

Τα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμου ψηφίζονται κατ' αρχήν, κατ' άρθρον και στο σύνολο. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφισθεί από τη Βουλή, αφού προηγουμένως υπογραφούν από τους αρμόδιους Υπουργούς.

Η Βουλή ασκεί και άλλες αρμοδιότητες, όπως η Αναθεώρηση του Συντάγματος, η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, η ψήφιση του Κανονισμού της Βουλής, η ψήφιση του προϋπολογισμού, του απολογισμού και του γενικού ισολογισμού του Κράτους καθώς και η ψήφιση του προϋπολογισμού και του απολογισμού της Βουλής, η έγκριση των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, η απόφαση για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, η άρση ασυλίας των Βουλευτών, η πρόσκληση Αρχηγών Κρατών, Προέδρων Κυβερνήσεων και προσωπικοτήτων διεθνούς κύρους να απευθυνθούν στη Βουλή.⁶

1.2.3. Η Δικαστική εξουσία

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντάγματος «η δικαστική εξουσία ασκείται από τα Δικαστήρια. Οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού». Η δικαστική εξουσία απονέμει δικαιοσύνη και είναι θεσμικά ισότιμη των άλλων δύο εξουσιών του κράτους, κάτι που συνεπάγεται την ανεξαρτησία της κατά την εκτέλεση του έργου της.

⁶ Ο Θεσμός της Βουλής, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/O-Thesmos/>

1.3 Ο Θεσμός του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας και η Διαδικασία Εκλογής του

Ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας αναφέρεται στο αξίωμα του ανώτατου αιρετού αξιώματος της Ελλάδας. Συνταγματικά ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θεωρείται ως ο ρυθμιστής του ελληνικού Πολιτεύματος. Από την εποχή της μεταπολίτευσης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται μέσα από ψηφοφορία η οποία διενεργείται στη Βουλή των Ελλήνων.

Ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας καθιερώθηκε στην Ελλάδα για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1927, το οποίο και επίσημα καθιερώνει και την αβασίλευτη δημοκρατία ως πολίτευμα του ελληνικού κράτους. Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1927, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρά το γεγονός πως ήταν ο ανώτατος πολιτικώς άρχοντας του κράτους, πολιτικά δεν είχε ιδιαίτερες αρμοδιότητες και ουσιαστικές ευθύνες. Ειδικότερα, δεν μετείχε στη νομοθετική λειτουργία, μπορούσε να διαλύσει τη Βουλή μόνο μετά από σύμφωνη γνώμη της Γερουσίας και κατείχε το δικαίωμα έκδοσης νομοθετικών διαταγμάτων προσωρινής ισχύος. Τις επόμενες δεκαετίες γεγονότα όπως η δικτατορία Κονδύλη και η δικτατορία Μεταξά, η περίοδος της γερμανικής κατοχής και ο εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε, μετέβαλαν τις κοινωνικοπολιτικές ισορροπίες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, και δεν επέτρεψαν την εισαγωγή περισσότερων μεταρρυθμίσεων και την εξέλιξη του θεσμού του Πάρεδρου της Δημοκρατίας. Η εξέλιξη των κοινοβουλευτικών θεσμών, ξεκίνησε ξανά στις αρχές της δεκαετίας του '50, και διακόπηκε από την επιβολή της δικτατορίας του 1967.⁷

Μετά τον τερματισμό της δικτατορίας, η συνταγματική αναθεώρηση του 1975 επανέφερε τις εξουσίες του αξιώματος του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Σύνταγμα του 1975 ρύθμιζε για πρώτη φορά μετά από πολλές δεκαετίες τις

⁷ Συνταγματική Ιστορία, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/>

αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι οποίες όμως περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό, σε σχέση ιδιαίτερα με τα προηγούμενα Συντάγματα. Σταδιακά με τις επόμενες αναθεωρήσεις του Συντάγματος οι αρμοδιότητες του Προέδρου της δημοκρατίας περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό και σήμερα δίκαια ίσως υποστηρίζεται από πολλούς πως ο ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι περισσότερο συμβολικός παρά ουσιαστικός.

Από το 1975 έως σήμερα έχουν εκλεγεί από τη βουλή στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας οι: Μιχαήλ Στασινόπουλος, Κωνσταντίνος Τσάτσος, Κωνσταντίνος Καραμανλής, Χρήστος Σαρτζετάκης, Κωστής Στεφανόπουλος και Κάρολος Παπούλιας.

Σύμφωνα με το ισχύον και αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1975 η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας μπορεί να γίνει μόνο από την Βουλή των Ελλήνων και οι υποψήφιοι προτείνονται μόνο από τις κοινοβουλευτικές ομάδες. Σύμφωνα με το άρθρο 30 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τη Βουλή των Ελλήνων για μία περίοδο πέντε ετών, ενώ το αξίωμα του Προέδρου είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο.

Σύμφωνα με το άρθρο 30 του Συντάγματος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζεται ως ο «ρυθμιστής του πολιτεύματος». Ο όρος αυτός στην πρακτική του εφαρμογή δε σημαίνει ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ρυθμίζει απόλυτα και προσδιορίζει το πολίτευμα του ελληνικού κράτους. Σύμφωνα με τον Φ. Σπυρόπουλο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας *«είναι το κρατικό εκείνο όργανο, το οποίο σε περίπτωση που ανακύπτουν οποιεσδήποτε δυσλειτουργίες κατά την εφαρμογή και την εξέλιξη του πολιτεύματος είναι κατ' εξοχήν αρμόδιο να παρέμβει ώστε να του προσδώσει πάλι το μέτρο, το ρυθμό και τη λειτουργική ισορροπία που του προσήκει»*.⁸

Η προεδρική περίοδος ξεκινά από την ορκωμοσία του Προέδρου, ενώ σε περίπτωση πολέμου, η προεδρική θητεία δεν λήγει μετά το πέρας των πέντε ετών

⁸ Σπυροπουλος Φ, Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως «ρυθμιστής του πολιτεύματος», Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθηνά-Κομοτηνή, 1990, σ. 9

αλλά παρατείνεται έως τη λήξη του. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει μία φορά μόνο δικαίωμα επανεκλογής στο αξίωμα αυτό.

Το άρθρο 31 θέτει τις σαφείς προϋποθέσεις και τα κριτήρια, τα οποία πρέπει να πληρούνται για να θέσει κάποιος υποψηφιότητα για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Έτσι Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να εκλεγεί όποιος:

1. είναι Έλληνας πολίτης πέντε τουλάχιστον έτη,
2. έχει από πατέρα ή μητέρα ελληνική καταγωγή,
3. έχει συμπληρώσει το τεσσαρακοστό έτος της ηλικίας του και
4. έχει τη νόμιμη ικανότητα του εκλέγειν

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η επανεκλογή του ίδιου προσώπου επιτρέπεται μία μόνο φορά, ενώ Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να συμμετάσχει στην εκλογή που ακολουθεί εξαιτίας της παραίτησής του.

Το Σύνταγμα ορίζει επίσης και συγκεκριμένα κωλύματα εκλογής για το προεδρικό αξίωμα. Τα κωλύματα αυτά αναφέρονται σε αρνητικές προϋποθέσεις, που δεν πρέπει να υπάρχουν για να εκλεγεί ένα πρόσωπο στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τα κωλύματα αυτά είναι:

1. Κώλυμα Τρίτης εκλογής: Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρ. 30 παρ. 5), ένα πρόσωπο μπορεί να εκλεγεί στο αξίωμα αυτό μόνο δύο φορές. Σύμφωνα με τον συντακτικό νομοθέτη υφίσταται συγκεκριμένο κώλυμα επανεκλογής του ίδιου προσώπου για περισσότερες από δύο προεδρικές θητείες.

2. Κώλυμα παραίτησης: Κατά την ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 32 με τον τίτλο «Πρόεδρος της Δημοκρατίας που παραιτείται πριν από τη λήξη της θητείας του δεν μπορεί να λάβει μέρος στην εκλογή, που ακολουθεί εξαιτίας της παραίτησής του». Το κώλυμα της παραίτησης ισχύει προφανώς μόνο για τους Προέδρους που έχουν εκλεγεί μία φορά. και ισχύει επίσης μόνο μετά από παραίτηση. Αναφέρεται επίσης μόνο την διαδικασία η οποία θα ακολουθήσει μετά

την παραίτηση για την εκλογή ενός νέου προσώπου στο αξίωμα. Αυτό το οποίο θα πρέπει να τονιστεί είναι πως ο παραιτηθείς Πρόεδρος, ο οποίος έχει εκλεγεί στο αξίωμα μόνο για μία θητεία, μπορεί να θέσει ξανά υποψηφιότητα σε επόμενη εκλογή (εκτός από την εκλογή που ακολουθεί την παραίτησή του). Επανεκλογή του ίδιου προσώπου επιτρέπεται μόνο μια φορά.

Ο εκλεγμένος Πρόεδρος πριν αναλάβει τα καθήκοντά του δίνει, ενώπιον της Βουλής, όρκο, τον τύπο του οποίου καθορίζει το Σύνταγμα. Ο Όρκος του Προέδρου της Δημοκρατίας αναφέρεται στο άρθρο 33 παρ. 2 του Συντάγματος και είναι: «Ορκίζομαι στο όνομα της Αγίας και Ομοούσιας και Αδιαίρετης Τριάδας να φυλάσσω το Σύνταγμα και τους νόμους, να μεριμνώ για την πιστή τους τήρηση, να υπερασπίζω την εθνική ανεξαρτησία και την ακεραιότητα της Χώρας, να προστατεύω τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Ελλήνων και να υπηρετώ το γενικό συμφέρον και την πρόοδο του Ελληνικού Λαού».

Η θητεία του Προέδρου η οποία ορίζεται από το Σύνταγμα ως πενταετής δύναται να παραταθεί σε δύο περιπτώσεις:

1. σε περίπτωση πολέμου, έως τη λήξη του

2. σε περίπτωση κατά την οποία η διαδικασία εκλογής του νέου Προέδρου δεν περατωθεί εγκαίρως, έως την ανάδειξη του νέου Προέδρου.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τη Βουλή με ονομαστική ψηφοφορία και σε ειδική συνεδρίαση που συγκαλείται από τον Πρόεδρο της Βουλής έναν τουλάχιστον μήνα πριν λήξει η θητεία του απερχομένου Προέδρου. Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας διεξάγεται ,είτε σε μία, είτε σε δύο φάσεις, ανάμεσα στις οποίες μεσολαβούν υποχρεωτικά βουλευτικές εκλογές.

Η πρώτη φάση της διαδικασίας εκλογής περιλαμβάνει τρεις ψηφοφορίες:

α) Στην πρώτη ψηφοφορία απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνολικού αριθμού των βουλευτών, δηλαδή 200 ψήφοι.

β) Εάν δεν συγκεντρωθεί η πλειοψηφία αυτή, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται έπειτα από πέντε ημέρες και απαιτείται η ίδια πλειοψηφία.

γ) Εάν και πάλι δεν συγκεντρωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, διεξάγεται τρίτος γύρος ψηφοφορίας έπειτα από πέντε ημέρες και εκλέγεται Πρόεδρος Δημοκρατίας εκείνος που συγκεντρώνει την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του συνολικού αριθμού των βουλευτών, δηλαδή 180 ψήφων.

Εάν δεν επιτευχθεί ούτε και στην τρίτη ψηφοφορία η αυξημένη αυτή πλειοψηφία, τότε η Βουλή διαλύεται μέσα σε δέκα ημέρες από την ψηφοφορία, και προκηρύσσονται εκλογές για την ανάδειξη νέας Βουλής. Η Βουλή που αναδεικνύεται από τις νέες εκλογές, αμέσως μόλις συγκροτηθεί σε σώμα, προχωρά στη δεύτερη φάση της διαδικασίας για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Η φάση αυτή περιλαμβάνει επίσης τρεις ψηφοφορίες:

α) Κατά την πρώτη ψηφοφορία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, δηλαδή 180 ψήφοι.

β) Εάν δεν επιτευχθεί η πλειοψηφία αυτή, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται έπειτα από πέντε ημέρες και απαιτείται απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών, δηλαδή 151 ψήφοι.

γ) Τέλος, εάν δεν επιτευχθεί ούτε και αυτή η πλειοψηφία τότε έπειτα από πέντε ημέρες, διεξάγεται η τρίτη και τελευταία ψηφοφορία, μεταξύ των δύο προσώπων που πλειοψήφησαν, κατά την οποία εκλέγεται Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκείνος που συγκεντρώνει τις περισσότερες ψήφους.

Οι συνταγματικές διατάξεις ιδρύουν ένα απλό και λειτουργικό σύστημα εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας καθώς η Βουλή, που στην ελληνική συνταγματική παράδοση είναι το μόνο όργανο που εκφράζει την λαϊκή βούληση, έχει και την εξουσία να εκλέξει τον αρχηγό του κράτους, διαμορφώνοντας ευρύτερες συναινέσεις. Εφόσον η σύνθεση της λαϊκής αντιπροσωπείας δεν επιτρέπει την απαιτούμενη διακομματική συνεννόηση, καλείται το εκλογικό σώμα, όχι να εκλέξει το ίδιο τον αρχηγό του κράτους, αλλά με την παρέμβαση του να ωθήσει τις

πολιτικές δυνάμεις να στηρίξουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά την διαδικασία της προεδρικής εκλογής: εκλεκτορικό σώμα του Προέδρου της Δημοκρατίας παραμένει η Βουλή, τα μέλη και οι ομάδες της οποίας οφείλουν να διερμηνεύσουν και να υλοποιήσουν τις κατευθύνσεις που διατύπωσε ο λαός μέσα από τις εκλογές. Εύλογα, επομένως, τίθεται το ερώτημα, εάν ο καταστατικός χάρτης επιβάλλει την προσφυγή στις κάλπες ως ποινή στα πολιτικά κόμματα, όταν εκδηλώνουν αδυναμία σύμπραξης σε ένα ζήτημα πολιτειακού ενδιαφέροντος ή αν ιδρύει την ευχέρεια της κυβέρνησης ή της αντιπολίτευσης να επιβάλλουν πρόωρες εκλογές, προκειμένου να επωφεληθούν από τυχόν ευνοϊκή γι' αυτές πολιτική συγκυρία.⁹

Σημαντικό είναι το ζήτημα της άμεσης και όχι έμμεσης εκλογής του Προέδρου, συζήτηση η οποία έχει επανέλθει τον τελευταίο καιρό στην επικαιρότητα. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η άμεση εκλογή του Προέδρου θα οδηγήσει στον εκδημοκρατισμό του θεσμού του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ωστόσο ο συνταγματικός νομοθέτης το 1975 όταν επέλεξε τη συγκεκριμένη μέθοδο και διαδικασία εκλογής, απέβλεπε στην συνεργασία των κομμάτων και στην αναζήτηση ευρείας αποδοχής στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Σύνταγμα μετά και την αναθεώρηση του 1986 επιβάλλει ως στοιχείο της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, την έμμεση εκλογή του Προέδρου.¹⁰

⁹ Ι.Καμτσίδου- Α Μανιτάκης κα, Η διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και οι ερμηνευτικές της αμφιλογίες. 2010, Ανάκτηση από <http://law-constitution.web.auth.gr/kamtsidou/2013/06/28/>

¹⁰ Ν. Παπαχρήστος, Η Διαδικασία Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, Αναθεώρηση του Συντάγματος, και Εκσυγχρονισμός των Θεσμών, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, σ. 175 και 177.

1.4 Οι Αρμοδιότητες του Προέδρου Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας χαρακτηρίστηκε ρυθμιστής της αρμονικής λειτουργίας των εξουσιών της πολιτείας. Ειδικότερα ρυθμιστής σημαίνει εκείνος ο οποίος έχει τη δυνατότητα να θέσει σε κίνηση μηχανισμούς για την εξεύρεση λύσης ενός πολιτικού θέματος. Αντίθετα, εγγυητής σημαίνει εκείνος ο οποίος έχει εξουσίες.

Ο όρος "ρυθμιστής του πολιτεύματος" ήταν, βεβαίως, γνωστός πολύ πριν καταγραφεί στο Σύνταγμα του 1975. Πρώτος τον χρησιμοποίησε ο Αλέξανδρος Σβώλος και κατόπιν ο Χρήστος Σγουρίτσας, ο Γ. Δασκαλάκης και άλλοι. Τελικά παγιώθηκε και έγινε αποδεκτός με το άρθρο 30 του Συντάγματος του 1975. Στη θεωρία του συνταγματικού δικαίου, η έννοια του ρυθμιστή του πολιτεύματος προσδιορίζεται συνήθως μέσω των λεγομένων ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας. Όπως ορίστηκαν με την αναθεώρηση του 1986, και επαναβεβαιώθηκαν με την αναθεώρηση του 2001, είναι περιορισμένες σε σχέση με τις αρμοδιότητες του πρωθυπουργού και των υπουργών.¹¹

Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, τίθενται και οριοθετούνται ρητά στο άρθρο 50 του Συντάγματος, κατά το οποίο ο πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει όσες αρμοδιότητες του απονέμει ρητά το Σύνταγμα. Ακόμη και σύμφωνα με το άρθρο 35 ορίζεται ρητά πως καμία πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν μπορεί να ισχύσει ούτε και να γίνει εκτελεστή χωρίς να έχει προσυπογραφεί από τον αρμόδιο υπουργό. Σε αυτό τίθενται εξαιρέσεις οι οποίες αναφέρονται περιοριστικά στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου και οι οποίες είναι οι παρακάτω:

1. Ο διορισμός πρωθυπουργού.
2. Η ανάθεση διερευνητικής εντολής για σχηματισμό κυβέρνησης.

¹¹ Πρακτικά της Βουλής, Θ' Περίοδος Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος: Β', Συνεδρίαση: ΡΛ' 13/05/1998, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias?sessionRecord=59e338c4-2e0c-4789-890d-3f7ae83447fe>

3. Η διάλυση της Βουλής αν δεν την προσυπογράφει κατά περίπτωση-όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του Συντάγματος – ο πρωθυπουργός ή το Υπουργικό Συμβούλιο.

4. Η αναπομπή νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου που έχει ψηφιστεί από τη Βουλή.

5. Ο διορισμός του προσωπικού των υπηρεσιών της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Ειδικότερα οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας ,οι οποίες άπτονται της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής λειτουργίας, σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα είναι οι εξής:

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποτελεί τον διεθνή παραστάτη του ελληνικού κράτους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την υπογραφή διεθνών συνθηκών. Με άλλα λόγια εκπροσωπεί διεθνώς το κράτος, κηρύσσει πόλεμο, συνομολογεί συνθήκες ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις και τις ανακοινώνει στη Βουλή, με τις αναγκαίες διασαφήσεις, όταν το συμφέρον και η ασφάλεια του κράτους το επιτρέπουν. Χορηγεί επίσης τα διαπιστευτήρια γράμματα στους διπλωματικούς αντιπροσώπους της χώρας στα ξένα κράτη και δέχεται τα διαπιστευτήρια γράμματα των ξένων διπλωματικών αντιπροσώπων.¹²

Διορίζει τον πρωθυπουργό και την κυβέρνηση. Η διαδικασία διορισμού Κυβέρνησης είναι στην κυριολεξία διορισμός του πρωθυπουργού, ο οποίος γίνεται με διάταγμα του Προέδρου της Δημοκρατίας και μάλιστα προηγείται χρονικά της ψηφοφορίας για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην Κυβέρνηση.

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αρμοδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας να διορίζει πρωθυπουργό τον αρχηγό του κόμματος που

¹² Σύνταγμα άρθρο 36.

«τεκμαίρεται» ότι θα απολαύσει την εμπιστοσύνη της Βουλής, καταδεικνύει ακριβώς τον χαρακτήρα της δεδηλωμένης ως πρόωρης έκφρασης εμπιστοσύνης¹³.

Ως Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος, το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών. Μετά την διενέργεια βουλευτικών εκλογών ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, εντός των αμέσως προσεχών ημερών, διορίζει με διάταγμά του, που δεν χρειάζεται προσυπογραφή (*Σύνταγμα αρθρ. 35, παρ. 2, εδ. α*), ως πρωθυπουργό τον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών, δηλ. τουλάχιστον 151 (*Σύνταγμα αρθρ. 37, παρ. 2*).

Συγχρόνως δε ή εντός βραχυτάτου χρόνου, εκδίδεται και δεύτερο διάταγμα προτάσσει τώρα του Πρωθυπουργού, με το οποίο διορίζονται και τα υπόλοιπα μέλη της Κυβερνήσεως καθώς και οι υφυπουργοί (*Σύνταγμα αρθρ. 37, παρ. 1*). Ακολουθεί αμέσως η ορκωμοσία της Κυβέρνησης ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας.

2. Σημαντική αρμοδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι και η ανάθεση της διερευνητικής εντολής. Έτσι αν μετά από τις κοινοβουλευτικές εκλογές δεν υπάρξει η δυνατότητα σχηματισμού αυτοδύναμης κυβέρνησης, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει σύμφωνα με το Σύνταγμα διερευνητική εντολή αρχικά στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία και εάν δεν μπορέσει να σχηματίσει κυβέρνηση, μεταβιβάζει, δίνει την εντολή αυτή, αρχικά στον αρχηγό του δεύτερου και στη συνέχεια του τρίτου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος. Κάθε διερευνητική εντολή ισχύει για τρεις ημέρες.

Αν οι διερευνητικές εντολές δεν τελεσφορήσουν, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καλεί τους αρχηγούς των κομμάτων και εφόσον επιβεβαιωθεί πως δεν είναι δυνατός ο σχηματισμός κυβέρνησης με την εμπιστοσύνη της Βουλής, τότε επιδιώκει τον σχηματισμό κυβέρνησης με κόμματα της Βουλής για τη διενέργεια εκλογών και σε περίπτωση αποτυχίας αναθέτει στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Άρειου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου (δηλ. των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας) το σχηματισμό κυβέρνησης, όσο το δυνατόν

¹³ Α. Δημητρόπουλος «Η αρχή της Δεδηλωμένης» εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1991, σελ.43.

ευρύτερης αποδοχής, για να διενεργήσει εκλογές και διαλύει τη Βουλή. Η πρόταση για την ανάθεση εντολής, πρέπει να γίνει μέσα σε τρεις μέρες από την ημέρα που ο πρόεδρος της Βουλής ή ο αναπληρωτής του ανακοινώνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη δύναμη των κομμάτων στη ανάθεση εντολής.¹⁴

3. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει την αρμοδιότητα να διατάξει την παύση της κυβέρνησης. Ειδικότερα μπορεί να απαλλάξει την κυβέρνηση από τα καθήκοντά της εάν παραιτηθεί, ή εάν η Βουλή αποσύρει την εμπιστοσύνη της. Κοντά σε αυτό βρίσκεται και η αρμοδιότητα που κατέχει στην περίπτωση που ο Πρωθυπουργός παραιτηθεί, εκλείψει ή αδυνατεί για λόγους υγείας να ασκήσει τα καθήκοντα του, να διορίσει νέο πρωθυπουργό, το πρόσωπο του οποίου θα προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος του απερχόμενου Πρωθυπουργού.¹⁵

4. Ακόμα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συγκαλεί και αναστέλλει τη λειτουργία της Βουλής: συγκαλεί τη Βουλή τακτικά μία φορά κάθε χρόνο και εκτάκτως κάθε φορά που το κρίνει εύλογο. Κηρύσσει αυτοπροσώπως ή δια του πρωθυπουργού την έναρξη ή την λήξη της βουλευτικής περιόδου. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να αναστείλει τις εργασίες της βουλευτικής συνόδου, είτε με την αναβολή της, έναρξής της, είτε με την διακοπή των εργασιών της. Σύμφωνα με το Σύνταγμα η αναστολή των εργασιών δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από τριάντα ημέρες όπως και να επαναληφθεί για δεύτερη φορά κατά την ίδια βουλευτική σύνοδο χωρίς τη συγκατάθεση της Βουλής.¹⁶

5. Βεβαίως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να αποφασίσει τη διάλυση της Βουλής στις εξής περιπτώσεις:

α. στην περίπτωση κατά την οποία δεν τελεσφορήσουν οι διερευνητικές εντολές και επιβεβαιωθεί η αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής,

¹⁴ Σύνταγμα, Άρθρο 37

¹⁵ Σύνταγμα, Άρθρο 38

¹⁶ Σύνταγμα Άρθρο 41

β. στην περίπτωση που έχουν παραιτηθεί ή και καταψηφιστεί από τη βουλή δυο κυβερνήσεις και η σύνθεση της δεν εξασφαλίζει κυβερνητική σταθερότητα και

γ. στην περίπτωση όπου απαιτείται η ανανέωση της λαϊκής εντολής, προκειμένου να αντιμετωπιστεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας, κατόπιν πρότασης της κυβέρνησης που έχει την εμπιστοσύνη της διαλυόμενης Βουλής.

6. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει νόμους και διατάγματα τα οποία έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή, μέσα σε ένα μήνα από τη ψήφισή τους. Μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να αναπέμψει στη Βουλή νομοσχέδιο που έχει ψηφιστεί από αυτή, εκθέτοντας και τους λόγους αναπομπής (άρθρο 42 Συντάγματος). Την αρμοδιότητα αυτή την ασκεί ο Πρόεδρος χωρίς την υπουργική προσυπογραφή, κάτι βεβαίως πολύ σημαντικό. Πρόταση νόμου ή νομοσχέδιο που έχει αναπεμφθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στη Βουλή εισάγεται στην Ολομέλειά της και αν, επιψηφιστεί και πάλι με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το εκδίδει και το δημοσιεύει υποχρεωτικά μέσα σε δέκα μέρες από την επιψήφισή του.

Γενικά ,όπως γίνεται δεκτό στη θεωρία, ο έλεγχος στον οποίο προβαίνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά την έκδοση και δημοσίευση του νόμου εκτείνεται στην τήρηση της διαδικασίας που προβλέπεται από το Σύνταγμα για την ψήφισή του ή κατ' άλλη διατύπωση, στον έλεγχο των «εσωτερικών τυπικών» στοιχείων του¹⁷.

Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη, ότι η ελεγκτική αυτή εξουσία του Προέδρου κατά την έκδοση και δημοσίευση των νόμων, δεν εξαντλείται στη διακρίβωση της πιστότητας του ψηφισθέντος κειμένου προς αυτό το οποίο ψηφίστηκε από τη βουλή και στη διακρίβωση της συνταγματικότητας της διαδικασίας, αλλά μπορεί να ασκείται και προς έλεγχο της ουσιαστικής

¹⁷ Αρ.Μάνεσης «Η Συνταγματική αναθεώρηση του 1986»,σελ 65.

συνταγματικότητας του ψηφισθέντος σχεδίου νόμου ή της ψηφισθείσας πρότασης νόμου¹⁸.

Βεβαίως αυτή η πολύ σημαντική και ουσιαστική αρμοδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας, από τις ελάχιστες τέτοιες που διαθέτει με το ισχύον Σύνταγμα, δεν έχει μέχρι σήμερα ασκηθεί, ακόμα και στο πρόσφατο παρελθόν, όπου υπήρξε το φλέγον για τη χώρα μας ζήτημα του συναφθέντος, από την τότε κυβέρνηση, της δανειακής σύμβασης (πρώτου μνημονίου), με τους δανειστές της χώρας μας (την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα), χωρίς την απαιτούμενη από πολλούς έγκριτους συνταγματολόγους, κύρωσή της από την Βουλή με την πλειοψηφία των 180 του όλου αριθμού των βουλευτών. Αυτό διότι όπως υποστηρίζεται, επρόκειτο για Δανειακή Σύμβαση με δεσμευτική ισχύ και στην εσωτερική έννομη τάξη και μάλιστα υπέρτερη του νόμου κατά το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος και διότι με τη συγκεκριμένη δανειακή σύμβαση εκχωρούνται σε διεθνείς οργανισμούς συνταγματικές αρμοδιότητες και επιφέρονται περιορισμοί στην άσκηση της εθνικής κυριαρχίας, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 2 και 3 του Συντάγματος. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα μπορούσε, όπως υποστηρίζεται από πολλούς, να αναπέμψει το νόμο 3845/2010, με τον οποίο δινόταν στον Υπουργό Οικονομικών η εξουσιοδότηση να εκπροσωπεί το Ελληνικό Δημόσιο και να υπογράφει κάθε σχετικό μνημόνιο συνεργασίας και δανειακή σύμβαση, εκθέτοντας τους σχετικούς λόγους της αναπομπής, με σκοπό να ψηφιστεί με την ως άνω πλειοψηφία, κάτι που δεν έπραξε. Το ίδιο θα μπορούσε να πράξει και όσον αφορά σε όλους τους κυρωτικούς νόμους των μνημονίων, μεσοπροθέσμων προγραμμάτων αλλά και των νόμων και προεδρικών διαταγμάτων που θέσπισαν τα νομοθετικά μέτρα που πραγματοποιούν τους δημοσιονομικούς στόχους τους, αν και εφόσον βεβαίως έκρινε ότι περιόριζαν την άσκηση της εθνικής μας κυριαρχίας ή ότι ήταν αντισυνταγματικά. Βεβαίως υπάρχει και η αντίθετη άποψη ότι οι άτυπες διεθνείς συμφωνίες (τα arrangements ή τα memorandum κ.ά.), όπως είναι τα "Μνημόνια Κατανόησης" δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ.1, 2 και 3Σ, αλλά ούτε και σε εκείνο του άρθρου 36 παρ. 2 του

¹⁸ Κ.Μαυριάς «Συνταγματικό Δίκαιο» εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ.498.

Συντάγματος ώστε να απαιτούν κύρωση από τη Βουλή και ως εκ τούτου δεν έχει την σχετική από το άρθρο 42 αρμοδιότητα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί Συνταγματικά να ενεργήσει «έλεγχο» ουσίας σε οποιοδήποτε νόμο έχει ψηφίσει η Βουλή.

¹⁹Επιπρόσθετα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει τα διατάγματα τα οποία και είναι απαραίτητα για την εκτέλεση των νόμων και δεν μπορεί ποτέ να αναστείλει την εφαρμογή τους, ούτε να εξαιρέσει κανέναν από την εκτέλεση τους.

7. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προχωρεί στην έκδοση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου σε έκτακτες περιπτώσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από εξαιρετικά επείγουσα και απρόβλεπτη ανάγκη. Σε αυτή την περίπτωση, ύστερα από πρόταση του υπουργικού συμβουλίου, μπορεί να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, οι οποίες όμως υποβάλλονται στη βουλή για κύρωση.²⁰

8. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει την αρμοδιότητα προκήρυξης δημοψηφίσματος με την έκδοση διατάγματος για κρίσιμα εθνικά ζητήματα, ύστερα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του όλου αριθμού των βουλευτών, που λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.²¹

Ακόμα σημαντική αρμοδιότητα είναι αυτή του εδαφίου 2 της παραγράφου 2 του άρθρου 44 με την οποία ορίζεται ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να προκηρύξει δημοψήφισμα με διάταγμα για ψηφισμένα νομοσχέδια που ρυθμίζουν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, εκτός όμως από τα δημοσιονομικά και εφόσον αυτό αποφασιστεί από τα τρία πέμπτα του συνόλου των βουλευτών, ύστερα από πρόταση των δύο πέμπτων του συνόλου.

Οι παραπάνω αρμοδιότητες για την προκήρυξη δημοψηφίσματος, επίσης δεν έχουν ασκηθεί μέχρι σήμερα από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

¹⁹ Σύνταγμα Άρθρο 42

²⁰ Σύνταγμα Άρθρο 44

²¹ Στο ίδιο

9. Επίσης μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις να απευθύνει προς το λαό διαγγέλματα, έπειτα από τη σύμφωνη γνώμη του πρωθυπουργού.²²

10. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο Αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων, καθώς ο αρχηγός του κράτους είναι ο συμβολικός αρχηγός των ενόπλων Δυνάμεων, των οποίων τη διοίκηση ασκεί η κυβέρνηση.²³

11. Ακόμα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει και παύει τους δημόσιους υπαλλήλους και απονέμει τα προβλεπόμενα παράσημα.²⁴

12. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει το δικαίωμα ύστερα από πρόταση του υπουργού δικαιοσύνης και γνώμη συμβουλίου που συγκροτείται κατά πλειοψηφία από δικαστές, να χαρίζει, να μετατρέπει ή να μετριάξει τις ποινές που επιβάλλουν τα δικαστήρια καθώς και να αίρει τις κάθε είδους νόμιμες συνέπειες ποινών που έχουν επιβληθεί.²⁵

13. Μπορεί επίσης να κηρύξει τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας εφόσον η Βουλή απουσιάζει ή υφίσταται αντικειμενική αδυναμία έγκαιρης σύγκλησής της, έπειτα από πρόταση Υπουργικού Συμβουλίου. Με την απόφαση της Βουλής ορίζεται η διάρκεια ισχύος των επιβαλλόμενων μέτρων, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τις δεκαπέντε ημέρες. Σε περίπτωση απουσίας της Βουλής ή αν συντρέχει αντικειμενική αδυναμία να συγκληθεί εγκαίρως, τα μέτρα της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.²⁶

²² Στο ίδιο

²³ Άρθρο 45

²⁴ Άρθρο 46

²⁵ Άρθρο 47

²⁶ Άρθρο 48.

1.5 Η Ευθύνη του Προέδρου

Η ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας ρυθμίζεται από το άρθρο 49 του συντάγματος και το Νόμο 265/1976 «περί ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας». Η ευθύνη του Προέδρου οριοθετείται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 49 του ελληνικού Συντάγματος. Οι διατάξεις που περιλαμβάνει το άρθρο αυτό, πραγματοποιούν ένα διαχωρισμό στις πράξεις του Προέδρου σε δύο κατηγορίες.²⁷ Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις πράξεις οι οποίες έχουν σχέση με την άσκηση των καθηκόντων που απορρέουν από το αξίωμα του και του έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα και σε εκείνες που δεν σχετίζονται με αυτά.

Όσον αφορά στην πρώτη περίπτωση, το πρώτο εδάφιο κατοχυρώνει το ανεύθυνο του Προέδρου καθώς αναφέρει πως «ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για εσχάτη προδοσία ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος». Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή εισάγονται δύο πολύ σημαντικές εξαιρέσεις, στην αρχή που εισάγεται σχετικά με το ανεύθυνο του Προέδρου. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή με άλλα λόγια ο Πρόεδρος ευθύνεται σε δύο περιπτώσεις: για την περίπτωση της εσχάτης προδοσίας και για την παραβίαση του Συντάγματος κατά πρόθεση.

Σχετικά με τις πράξεις οι οποίες με κανένα τρόπο δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, σε αυτή την περίπτωση ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει πλήρη ευθύνη ενώ παράλληλα όπως επιτάσσει το άρθρο 49, «η δίωξη αναστέλλεται μέχρι να λήξει η προεδρική θητεία», δηλαδή θεσπίζεται μία ειδική συνταγματική μεταχείριση για τη διάπραξη πράξεων, οι οποίες δεν σχετίζονται με τα προεδρικά καθήκοντα και αρμοδιότητες. Κοντά σε αυτό βρίσκεται και η διάταξη του άρθρου 1 του Νόμου 265/1976 περί «Ευθύνης του Προέδρου Δημοκρατίας», η

²⁷ Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', Οργάνωση και λειτουργία της Πολιτείας, 2η έκδ., Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993, σ. 3.

οποία ορίζει πως «ευθύνεται δια πράξεις ή παραλείψεις μη σχετιζόμενες προς την άσκηση των καθηκόντων του ,κατά τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή άλλων ειδικών ποινικών νόμων.»²⁸

Ο Νόμος 245/1976 κρίθηκε επιτακτικό να ψηφιστεί εξαιτίας της διάταξης του άρθρου 114 παρ. 1 Συντάγματος ,το οποίο αναφέρθηκε ξανά στην ψήφιση νόμου, η οποία υφίσταται και στο άρθρο 49 παρ. 5 ,με χρονικό περιθώριο έως την 31 Δεκεμβρίου 1975. Ωστόσο παρατηρούμε πως ο νόμος τελικά εκδόθηκε το επόμενο έτος. Η εισηγητική έκθεση του σχεδίου του νόμου αυτού κατατέθηκε στη Βουλή στις 2 Ιανουαρίου 1976 και το σχέδιο του νόμου ψηφίστηκε από την Ε΄ Αναθεωρητική Βουλή στις 4 Φεβρουαρίου 1976 και δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 36/17. 2.1976 ,ως ο Νόμος 265/1976, ο οποίος ρυθμίζει μέχρι σήμερα την ποινική ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 49 η πρόταση για κατηγορία και παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη, πρέπει να υποβληθεί στη Βουλή υπογραμμένη από το ένα τρίτο τουλάχιστον των μελών της και μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνο με απόφαση ,η οποία θα λάβει την πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της. Αν η πρόταση γίνει τελικώς αποδεκτή, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, παραπέμπεται στο δικαστήριο του άρθρου 86 και οι σχετικές με αυτό διατάξεις εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή. Αφότου παραπεμφθεί, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απέχει από την άσκηση των καθηκόντων του και αναπληρώνεται, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 34. Αναλαμβάνει πάλι τα καθήκοντά του, αφότου το δικαστήριο του άρθρου 86 εκδώσει απαλλακτική απόφαση, εφόσον δεν εξαντλήθηκε η θητεία του. Τέλος ειδικός νόμος που ψηφίζεται από την Ολομέλεια της Βουλής ρυθμίζει τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.²⁹

Η διάταξη της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 49 του Συντάγματος αναφέρεται ρητά στη δημιουργία ειδικού νόμου για τη ρύθμιση της ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας. Εφόσον αναφέρεται στον όρο «νόμος» τότε αυτό που

²⁸ Νόμος 265/1976 περί «Ευθύνης του Προέδρου Δημοκρατίας»

²⁹ Σύνταγμα Άρθρο 49

οι συνταγματικοί νομοθέτες είχαν στο νου, ήταν η θέσπιση ενός απλού νόμου με τη συνήθη διαδικασία.

Παρά την ρητή αναφορά ,η οποία γίνεται στο ελληνικό Σύνταγμα για την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας, δεν υπάρχει ρητή αναφορά στα είδη της ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας, ιδιαίτερα για τα εγκλήματα της εσχάτης προδοσίας και της παραβίασης του Συντάγματος με πρόθεση. Σύμφωνα με το άρθρο. 2 παρ. 2 του Νόμου 265/1976, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαπράττει το έγκλημα της έσχατης προδοσίας, όταν χρησιμοποιώντας την προεδρική του ιδιότητα και τις εξουσίες που απορρέουν από αυτή ,όπως αυτές ορίζονται εκ του Συντάγματος, κατέλυσε ή μετέβαλε ή αποπειράθηκε να καταλύσει ή να μεταβάλει με τη βία το πολίτευμα της χώρας. Σύμφωνα με το επόμενο άρθρο 3 παρ. 2 του Νόμου 265/1976, για το έγκλημα της έσχατης προδοσίας προβλέπονται οι αυστηρές ποινές της ισόβιας ή πρόσκαιρης κάθειρξης, της έκπτωσης φυσικά από το προεδρικό αξίωμα και της ισόβιας ή πρόσκαιρης αποστέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο αρθρ. 4 παρ. 1 ν. 265/1976 η παραγραφή του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας είναι διετής και αρχίζει από την ημέρα που τελέσθηκε το έγκλημα. Τα σχετικά με τη παραγραφή των προεδρικών εγκλημάτων και την αναστολή της ρυθμίζονται στο άρθρο 4 του Ν.265/1976. Συνεπώς, η παραγραφή του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας είναι διετής, ενώ της παραβίασης του Συντάγματος με πρόθεση ετήσια. Ειδικότερα σύμφωνα με άρθρο 112 του Ποινικού Κώδικα, η προθεσμία της παραγραφής ξεκινά από την ημέρα που τελέστηκε το έγκλημα, ενώ η προθεσμία για τη παραγραφή του ολοκληρωμένου εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας αρχίζει από την αποκατάσταση της νόμιμης εξουσίας³⁰.

Σύμφωνα με το αρθρ. 2 παρ. 3 ν. 265/1976, το έγκλημα της από πρόθεση παραβίασης του Συντάγματος, στοιχειοθετείται εφόσον ο Πρόεδρος ,με την προεδρική του ιδιότητα, προβαίνει από πρόθεση στην έκδοση πράξης ή άλλης ενέργειας ή υποπίπτει σε παράλειψη – που αντίκειται σε επιτακτική διάταξη του Συντάγματος, από τις αναφερόμενες στις από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας

³⁰ Σύνταγμα, Άρθρο 112

ατομικά και άνευ διακριτικής ευχέρειας ασκούμενες αρμοδιότητες, οι οποίες οδήγησαν στην πρόκληση σοβαρής διατάραξης της λειτουργίας του πολιτεύματος. Για να θεμελιωθεί ευθύνη του Προέδρου, δεν αρκεί η από αμέλεια παραβίαση, αλλά πρέπει να θεμελιώνεται εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Νόμου 265/1976 για την εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος, προβλέπεται η έκπτωση του Προέδρου της Δημοκρατίας από το αξίωμα του καθώς και η στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων. Η από πρόθεση παραβίαση του Συντάγματος υπόκειται σε ετήσια παραγραφή. Η παραγραφή αναστέλλεται όσο διαρκεί η κύρια διαδικασία για διάστημα το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες.

Βεβαίως εξαιρετικά σημαντικό είναι το ζήτημα της πολιτικής ευθύνης.

Το ελληνικό Σύνταγμα από το 1975 και έπειτα δεν περιλαμβάνει καμία αναφορά στο ζήτημα της πολιτικής ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία και αποκλειόταν ρητά από τα προηγούμενα Συντάγματα. Η έκπτωση σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να γίνει με απόφαση της Βουλής, αλλά έπειτα από ποινή που προβλέπεται από τον Νόμο 265/1976.³¹

Έτσι ενώ στο Σύνταγμα δεν προβλέπεται ρητά η πολιτική ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας και η παύση του Προέδρου της Δημοκρατίας με απόφαση της Βουλής, υπάρχει αναφορά στην έκπτωση του Προέδρου της Δημοκρατίας σύμφωνα με τα άρθρα 32 και 34. Σε αυτή την περίπτωση γίνεται αναφορά στην έκπτωση από το αξίωμα που μπορεί να απαγγελθεί από το Ειδικό Δικαστήριο ή επέρχεται από το νόμο 265/1976 ως ποινή, σύμφωνα με τον κάθε φορά ισχύοντα νόμο για την ευθύνη του Προέδρου. Η ποινή της έκπτωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας από το αξίωμά του προβλέπεται από το άρθρ.3 του Ν.265/1976.

Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Νόμου 265/1976, υφίσταται και αστική ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας, ενώ προβλέπεται η άσκηση των σχετικών απαιτήσεων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.

³¹ Αθ. Ράικος, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ. Σακκουλα, 2002, σ. 763-4.

Σε περίπτωση αναπλήρωσης του Προέδρου, οι διατάξεις του άρθρου 49, ισχύουν μόνο για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και όχι για το όργανο που τον αναπληρώνει. Η διατύπωση των διατάξεων του άρθρου 49 και η ρητή αναφορά στον όρο «Πρόεδρος της Δημοκρατίας» αποτελεί σαφή ένδειξη για τα παραπάνω. Η άποψη αυτή στηρίζεται και από τον Νόμο 265/1976, ο οποίος προβλέπει την ποινή της εκπτώσεως από το προεδρικό αξίωμα. Συνεπώς οι κανόνες ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας αποτελούν μία ειδική ρύθμιση και εφαρμόζονται μόνον εφόσον πρόκειται για τον ίδιο τον Πρόεδρο και όχι για το όργανο το οποίο αποτελεί αναπληρωτή του.

Αρμόδιο όργανο για την υποβολή κατηγορίας όπως και για την παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι αποκλειστικά η Βουλή των Ελλήνων. Για να υποβληθεί η κατηγορία και να υπάρξει η παραπομπή του Προέδρου πρέπει να υποβληθεί στη Βουλή μία πρόταση για την κατηγορία και την παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη. Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει δεκτή είναι σύμφωνα με το άρθρο 159 παρ. 2 του Κανονισμού της Βουλής η πρόταση να είναι υπογεγραμμένη από το ένα τρίτο τουλάχιστον των βουλευτών, καθώς σε αντίθετη περίπτωση κρίνεται ως απαράδεκτη. Σύμφωνα με το άρθρο 159 παρ. 4 του Κανονισμού της Βουλής για να παραπεμφθεί ο Πρόεδρος σε δίκη, πρέπει να γίνει αποδεκτή η πρόταση από την πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της Βουλής, ύστερα από ονομαστική ψηφοφορία σε μυστική συνεδρίαση. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 159 παρ. 3 του Κανονισμού της Βουλής η πρόταση κατηγορίας πρέπει να προσδιορίζει ρητά τις πράξεις ή τις παραλείψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας στις οποίες έχει υποπέσει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, και οι οποίες θα πρέπει να θεμελιώνουν σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ. 1 του Συντάγματος την ευθύνη που αυτός φέρει.

Εάν η πρόταση για την παραπομπή του Προέδρου γίνει αποδεκτή από τη Βουλή, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να παραπεμφθεί σε Ειδικό Δικαστήριο όπως ορίζει το άρθρο 86, παρ. 4 του Συντάγματος. Σύμφωνα με το

άρθρο 86 «Αρμόδιο για την εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό είναι ένα Ειδικό Δικαστήριο ,το οποίο συγκροτείται για κάθε υπόθεση από έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά μέλη του Αρείου Πάγου. Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου κληρώνονται, μετά την άσκηση δίωξης , από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση της Βουλής, μεταξύ των μελών των δύο ανώτατων αυτών δικαστηρίων, που έχουν διορισθεί ή προαχθεί στο βαθμό που κατέχουν πριν από την υποβολή πρότασης για άσκηση δίωξης. Του Ειδικού Δικαστηρίου προεδρεύει ο ανώτερος σε βαθμό από τα μέλη του Αρείου Πάγου που κληρώθηκαν και μεταξύ ομοιοβάθμων ο αρχαιότερος. Τέλος σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής και τα άρθρα 153 έως 158 , τα οποία καθορίζουν ρητά τη διαδικασία παραπομπής μελών της Κυβερνήσεως σε δίκη, εφαρμόζονται και εάν χρειαστεί να παραπεμφθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε δίκη.

Εφόσον πραγματοποιηθεί η παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη, θα πρέπει να σημειωθεί πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υποχρεωτικά απέχει από την άσκηση των καθηκόντων του και αναπληρώνεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 43 του Συντάγματος. Μπορεί να αναλάβει τα καθήκοντά του ξανά μόνο εφόσον το ειδικό δικαστήριο, το οποίο και περιγράφεται στο άρθρο 86 του Συντάγματος, εκδώσει μία απαλλακτική απόφαση και υπό την προϋπόθεση πως δεν έχει λήξει η θητεία του.

1.6 Το ζήτημα της Αναπλήρωσης του Προέδρου

Το άρθρο 34 παρ. 1 του Συντάγματος προβλέπει ότι λόγος αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας, συντρέχει την περίπτωση που ο Πρόεδρος αποβιώσει, παραιτηθεί αυτοβούλως από το αξίωμά του ή όπως είδαμε κηρυχθεί έκπτωτος και ξεκινήσει η κανονική διαδικασία εκλογής προέδρου, σύμφωνα με το άρθρο 32 του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό προβλέπει πως: «Σε περίπτωση οριστικής αδυναμίας του Προέδρου της Δημοκρατίας να εκπληρώσει τα καθήκοντά του, κατά τους ορισμούς του άρθρου 34 παράγραφος 2, καθώς επίσης και σε περίπτωση που ο Πρόεδρος παραιτηθεί, πεθάνει ή κηρυχθεί έκπτωτος κατά τις διατάξεις του Συντάγματος, η συνεδρίαση της Βουλής για την εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας συγκαλείται μέσα σε δέκα ημέρες το αργότερο, αφότου έληξε πρόωρα η θητεία του προηγούμενου Προέδρου». Αναπλήρωση του Προέδρου επίσης είναι απαραίτητη, όταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απουσιάζει στο εξωτερικό για περισσότερο από δέκα ημέρες ή δεν είναι σε θέση για οποιονδήποτε λόγο να ασκήσει τα καθήκοντα του. Ωστόσο εάν ο Πρόεδρος απουσιάζει στο εξωτερικό για χρονικό διάστημα το οποίο δεν ξεπεράσει τις δέκα ημέρες, τότε δεν αναπληρώνεται.

Εξαιρετικά σημαντική είναι η διαφορά προσωρινής και μόνιμης αναπλήρωσης του Προέδρου. Ο θεσμός της προσωρινής αναπλήρωσης του Προέδρου διαφέρει ριζικά από την μόνιμη αντικατάσταση του Προέδρου. Το Σύνταγμα ωστόσο δεν κάνει κάποια διάκριση ανάμεσα σε προσωρινή (*sede vacante*) αναπλήρωση και αναπλήρωση οριστικού χαρακτήρα (*sede plena*). Οι περιπτώσεις αυτές διαφέρουν ριζικά. Η αναπλήρωση, στην πρώτη περίπτωση, γίνεται σε κενή κατεχόμενη θέση, το οποίο σημαίνει πως ο Πρόεδρος της Βουλής αναπληρώνει προσωρινά τον κωλυόμενο Πρόεδρο και ενεργεί απλά ως αναπληρωτής του. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει απλά ένας αναπληρωτής ο οποίος ασκεί τα προεδρικά καθήκοντα, εφόσον ο Πρόεδρος δεν έχει απολέσει το αξίωμά του. Στην δεύτερη περίπτωση η αναπλήρωση γίνεται σε κενή θέση μέχρι την εκλογή

και ανάληψη των καθηκόντων από τον νέο Πρόεδρο. Δηλαδή, στην οριστική αναπλήρωση, το αξίωμα του Προέδρου έχει στερηθεί από τον κανονικό φορέα του και περιέρχεται στον προσωρινό Πρόεδρο κατά αποκλειστικότητα, για αυτό και η άσκηση εξουσίας γίνεται από εκείνον χωρίς δεσμεύσεις έναντι οποιουδήποτε άλλου φορέα αξιώματος.³²

Συνεπώς ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναπληρώνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ. 1 του Συντάγματος εάν δεν υπάρχει Βουλή σε σώμα, είτε γιατί έληξε η περίοδος της είτε γιατί έχει διαλυθεί για κάποιο λόγο, τότε η αρμοδιότητα της αναπλήρωσης περνά στον Πρόεδρο της τελευταίας Βουλής που υπήρξε και εφόσον αυτός αρνηθεί ή δεν υπάρχει τότε αναπληρώνεται από την Κυβέρνηση συλλογικά. Συνεπώς σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη του Συντάγματος, παρατηρούμε ότι στα ανωτέρω όργανα δίνεται η συνταγματική επιταγή να αναπληρώσουν προσωρινά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, για να διατηρηθεί η συνοχή του ελληνικού πολιτικού και κοινοβουλευτικού συστήματος, το οποίο δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς να είναι πληρωμένο το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Επίσης αξιοσημείωτη είναι η πρόβλεψη του Συντάγματος, για το ενδεχόμενο, ο Πρόεδρος της τελευταίας Βουλής να αρνηθεί το καθήκον της αναπλήρωσης. Αυτός μπορεί να αρνηθεί, ακριβώς επειδή η Βουλή έχει λήξει η διαλυθεί και άρα έχουν ήδη προκηρυχθεί εκλογές για την ανάδειξη της νέας Βουλής.³³

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί πως κατά την περίοδο της αναπλήρωσης του Προέδρου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για τη διάλυση της Βουλής, με εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 32 παρ. 4, καθώς και οι διατάξεις για την παύση της Κυβέρνησης και την προσφυγή σε δημοψήφισμα, κατά τις διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 και του άρθρου 44 παρ. 2

³² Α. Μάνεσης, Αντ. Μανιτάκης, Ο Θεσμός της Αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά το Ισχύον Σύνταγμα, Εκδόσεις Αντ Ν. Σάκκουλα, Κομοτηνή, 1993, σ. 18-9.

³³ Στο ίδιο σ. 37

Εξαιρετικά σημαντικό προβληματισμό, έχει προκαλέσει στους Συνταγματολόγους, το ποιος πρέπει να αναπληρώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όταν για κάποιο λόγο δεν υπάρχει Πρόεδρος της Βουλής, ή εάν υπάρχει φορέας σε αυτό το αξίωμα και δεν μπορεί να αναλάβει την αναπλήρωση. Η αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας θα πρέπει να γίνει από έναν από τους Αντιπρόεδρους της Βουλής και η αναπλήρωση αυτή, μπορεί να ισχύσει μόνο μέχρι την εκλογή του νέου Προέδρου της Βουλής, ή μέχρι να μπορέσει να αναλάβει τα καθήκοντα του ο υφιστάμενος Πρόεδρος και να αναλάβει κατά συνέπεια και το καθήκον της αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αντιθέτως, ο Πρόεδρος της τελευταίας Βουλής, δεν μπορεί να αναπληρωθεί σύμφωνα με τον Βενιζέλο, στα καθήκοντα του από τους αντιπρόεδρους της τελευταίας Βουλής, αλλά μόνο από την Κυβέρνηση συλλογικά.³⁴

Ωστόσο, εάν ο Πρόεδρος της Βουλής δεν μπορεί για οποιοδήποτε λόγο να αναπληρώσει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τότε δεν πρέπει να αναπληρωθεί στην άσκηση του καθήκοντος του αυτού, από κάποιον εκ των αντιπροέδρων της Βουλής, αλλά το αρμόδιο πρόσωπο να τον αναπληρώσει δεν είναι άλλο από τον Πρόεδρο της τελευταίας Βουλής. Ειδικότερα πιστεύει πως σε περίπτωση που ο τελευταίος δεν υπάρχει, ή αρνηθεί την άσκηση των καθηκόντων αυτών, τότε ο Πρόεδρος της Βουλής αναπληρώνεται από την κυβέρνηση συλλογικά.³⁵

³⁴ Ε. Βενιζέλος, Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, Νο 1, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σ. 456-7

³⁵ Κ. Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σ. 469-70.

Κεφάλαιο 2° Η περίπτωση της Γαλλικής Δημοκρατίας

2.1 Εισαγωγή

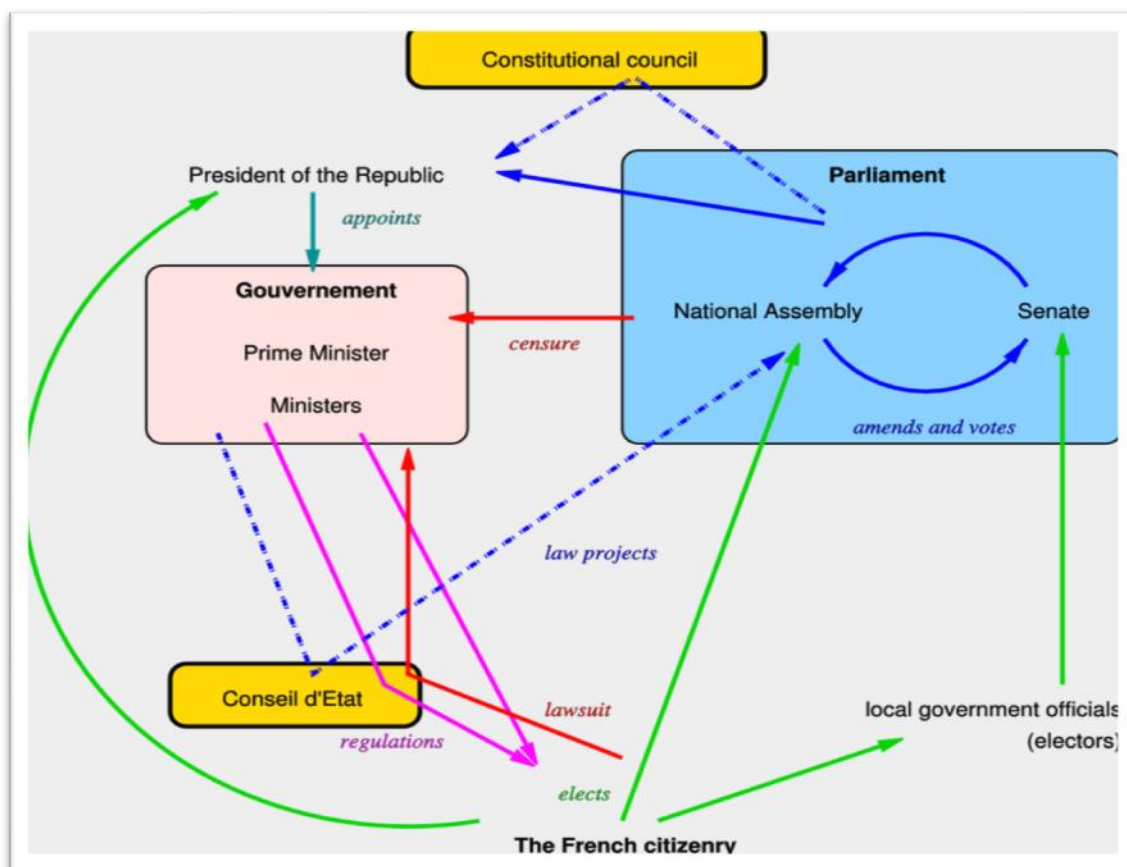
Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στο παράδειγμα της Γαλλίας. Η διάρθρωση του κεφαλαίου κρίθηκε σκόπιμο ,για τη διευκόλυνση της σύγκρισης, να ακολουθήσει την ίδια δομή με το πρώτο κεφάλαιο με στόχο την ευκολότερη σύγκριση των αρμοδιοτήτων των δύο προέδρων. Το κεφάλαιο ξεκινά με την αναφορά στο γαλλικό πολιτικό σύστημα, το οποίο αποτελείται από διαφορετικά όργανα από το ελληνικό, κυρίως σε επίπεδο νομοθετικής εξουσίας ,όπου υπάρχουν δύο νομοθετικά σώματα, τα οποία απαρτίζουν το Κοινοβούλιο. Έμφαση δίνεται όπως είναι αναμενόμενο στις συνταγματικές αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας και ιδιαίτερα σε σχέση με τον Πρωθυπουργό του κράτους, ο οποίος σε αντίθεση με την ελληνική πραγματικότητα είναι αρκετά διευρυμένες. Στο τέλος του κεφαλαίου αναλύεται το ζήτημα της ευθύνης του Γάλλου Προέδρου όπως και η αναπλήρωσή του.

2.2 Το Γαλλικό Κοινοβουλευτικό Σύστημα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας, το πολιτικό σύστημα της Γαλλίας χαρακτηρίζεται ως ημιπροεδρικό. Ο όρος αυτός κατοχυρώθηκε από τον Γάλλο πολιτικό επιστήμονα Maurice Duverger και αναφέρεται σε ένα δημοκρατικό σύστημα, το οποίο δεν είναι ούτε κοινοβουλευτικό, ούτε καθαρά προεδρικό. Σύμφωνα με τον Duverger τα συστήματα αυτά χαρακτηρίζονται από την άμεση εκλογή του Προέδρου, τις σημαντικές συνταγματικές αρμοδιότητες του Προέδρου, το γεγονός πως μοιράζεται πολλές εξουσίες με τον Πρωθυπουργό, ενώ δημιούργησε αυτό τον όρο για να

περιγράψει το πολιτικό σύστημα της Γαλλίας όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά το 1958 και την ίδρυση της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας.³⁶

Το Σύνταγμα της 5^{ης} Γαλλικής Δημοκρατίας περιέχει άκρως εκλογικευμένες διατάξεις που οδηγούν σχεδόν στην απόλυτη ορθολογικοποίηση του κοινοβουλευτικού συστήματος, καθορίζοντας με λεπτομέρειες τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες. Είναι ένα υπερβολικά εκλογικευμένο κοινοβουλευτικό σύστημα, εκλογίκευση που επιτείνεται και από τις αυξημένες αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας³⁷.



Εικόνα 1 Το Γαλλικό Πολιτικό Σύστημα

³⁶ Magone, J. 2011. Contemporary European politics. London, Routledge, σ. 175

³⁷ Η. Νικολόπουλος : «Ο εκλογικευμένος κοινοβουλευτισμός» Αθήνα 1997, σελ. 13.

Η εθνική κυβέρνηση της Γαλλίας χωρίζεται στον εκτελεστικό, νομοθετικό και δικαστικό κλάδο. Ο Πρόεδρος ασκεί **την εκτελεστική εξουσία** μαζί με τον πρωθυπουργό. Στο υπουργικό συμβούλιο συμμετέχει ο Πρωθυπουργός και προεδρεύει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Το Κοινοβούλιο αποτελείται από την Εθνοσυνέλευση και τη Γερουσία. Είναι υπεύθυνο για την ψήφιση του προϋπολογισμού, ελέγχει τη δράση της εκτελεστικής εξουσίας και μπορεί να διατάξει τη δημιουργία εξεταστικών επιτροπών. Η συνταγματικότητα των νόμων ελέγχεται από το Συνταγματικό Συμβούλιο, τα μέλη του οποίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρόεδρο της Εθνοσυνέλευσης καθώς και από τον Πρόεδρο της Γερουσίας. Η δικαστική εξουσία, η οποία είναι επίσης ανεξάρτητη, χωρίζεται στον δικαστικό κλάδο και τον διοικητικό κλάδο, οι οποίοι λειτουργούν επίσης ανεξάρτητα και με δικά τους θεσμικά όργανα.

Η Γαλλία αποτελεί ένα ενιαίο κράτος, το οποίο αποτελείται από διοικητικές υποδιαιρέσεις, τις περιφέρειες, οι οποίες υποδιαιρούνται σε διαμερίσματα και κοινότητες, τμήματα τα οποία ασκούν τις δικές τους διοικητικές λειτουργίες, στις οποίες η κυβέρνηση δεν μπορεί να παρεμβαίνει και οι οποίες παίζουν και έναν ιδιαίτερο ρόλο στον τρόπο επιλογής των υποψηφίων για την Προεδρία της Δημοκρατίας.

Επικεφαλής της κυβέρνησης είναι ο Πρωθυπουργός, ο οποίος προτείνεται από το κόμμα που διαθέτει την πλειοψηφία στην Εθνοσυνέλευση. Ο πρωθυπουργός προτείνει τους υπουργούς προς τον Πρόεδρο, ορίζει τα καθήκοντα τους και τις υποχρεώσεις τους και διαχειρίζεται τις καθημερινές υποχρεώσεις του κράτους. Εκδίδει διατάγματα και είναι υπεύθυνος για την εθνική άμυνα της Γαλλίας.

2.2.1. Νομοθετική εξουσία

Η Εθνική Συνέλευση

Η Εθνική Συνέλευση της Γαλλίας καλείται συχνά και ως «lower house» στην γαλλική πολιτική πρακτική. Αποτελείται από 577 μέλη, και τα μέλη της εκλύονται από εθνικές εκλογές, οι οποίες πραγματοποιούνται κάθε πέντε έτη. Στις εκλογές αυτές συμμετέχουν και τα 2.5 εκατομμύρια Γάλλων που διαμένουν στο εξωτερικό.

Τα μέλη της Εθνοσυνέλευσης εκλέγονται και αυτά με ένα διπλό σύστημα ψηφοφορίας. Ένας υποψήφιος, ο οποίος λαμβάνει περισσότερο από το 50% των ψήφων στον πρώτο γύρο, εκλέγεται ως μέλος της Συνέλευσης. Ωστόσο εάν κανένας υποψήφιος δεν καταφέρει να συγκεντρώσει την απαιτούμενη αυτή πλειοψηφία, γίνεται ένας ακόμη γύρος ψηφοφορίας, στον οποίο συμμετέχουν οι υποψήφιοι που εξασφάλισαν στον πρώτο γύρο περισσότερο από 12.5% των ψήφων.

Η Εθνοσυνέλευση έχει νομοθετικές αρμοδιότητες, τις οποίες μοιράζεται με το σώμα της Γερουσίας. Εάν ωστόσο τα δύο σώματα δεν καταφέρουν να έρθουν σε συμφωνία, τότε η Συνέλευση έχει τον τελευταίο λόγο και μπορεί να αποφασίσει. Η Συνέλευση επίσης έχει τη δύναμη να ασκήσει κριτική στην κυβέρνηση και τις αποφάσεις της, ενώ είναι το μοναδικό θεσμικό σώμα στη Γαλλία το οποίο μπορεί να διαλυθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Οι τελευταίες εκλογές για την ανάδειξη των μελών της Συνέλευσης έγιναν το 2012, όπου την πλειοψηφία κέρδισε η φιλελεύθερη πλευρά, κερδίζοντας 331 θέσεις έναντι των 229 που κέρδισαν οι συντηρητικοί.

Η Γερουσία

Η Γερουσία συναποτελεί μαζί με τη Συνέλευση το Γαλλικό Κοινοβούλιο. Η Γερουσία αποτελείται από 348 θέσεις, ενώ ο αριθμός των Γερουσιαστών εξαρτάται από τον πληθυσμό της Γαλλίας και τις θέσεις που αντιστοιχούν σε αυτόν. Τα μέλη της Γερουσίας εκλέγονται από ένα κολέγιο εκλεκτόρων, το οποίο αποτελείται από τοπικούς αξιωματούχους, θέλοντας να προσδώσουν μεγαλύτερη ευρύτητα στην αντιπροσώπευση και εκλογή γερουσιαστών από όλα τα μέρη της Γαλλίας.

Σταθερά από το 1958 την πλειοψηφία καταλαμβάνουν κόμματα της δεξιάς, ενώ το 2011 για πρώτη φορά φιλελεύθερα κόμματα απέκτησαν την πλειοψηφία. Τα μέλη της Γερουσίας έχουν εξαετή θητεία, η οποία παλαιότερα είχε μεγαλύτερη διάρκεια εννέα ετών, ενώ οι μισές θέσεις μπορούν να επανεκλεγούν για μία ακόμη φορά με την μισή όμως διάρκεια θητείας.

Καθώς αποτελεί ένα νομοθετικό σώμα, η Γερουσία ψηφίζει τους νόμους οι οποίοι προέρχονται από κυβερνητικές ή κοινοβουλευτικές πρωτοβουλίες. Κατά την εισαγωγή μίας νομοθετικής πρότασης προς ψήφιση, όλα τα νομοσχέδια εξετάζονται από μία εκ των επτά επιτροπών ή μίας επιτροπής *ad hoc* πριν τεθούν ενώπιον του συνόλου της Γερουσίας.

Παράλληλα ένα σημαντικό καθήκον της Γερουσίας είναι η ψήφιση των αναθεωρήσεων του Συντάγματος, η άσκηση ελέγχου στην κυβέρνηση, όπως και η αντιπροσώπευση τοπικών σωμάτων, ενώ σημαντική είναι η εμπλοκή της σε θέματα Ε.Ε.³⁸

2.2.2. Δικαστική εξουσία

Η δικαστική εξουσία στη Γαλλία επηρεάζεται σημαντικά από την εποχή της επανάστασης του 1789 και βασίζεται σε γραπτές πηγές δικαίου, οι οποίες πηγάζουν από ένα συγκρινόμενο *corpus* κειμένων και πράξεων και πράξεις όπως αυτές του Κοινοβουλίου, του Συντάγματος της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας, διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες, το κοινοτικό και ευρωπαϊκό δίκαιο, όπως και τη νομολογία και το έθιμο.

Η δικαστική εξουσία στη Γαλλία βασίζεται στις παρακάτω αρχές:

- πρόσβαση στο δίκαιο για όλους, πρόσβαση στη νομοθεσία ώστε όλοι να μπορούν να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους και να είναι σε θέση να τα διεκδικήσουν.

³⁸ Η Γαλλική Γερουσία, Πληροφορίες από την επίσημη ιστοσελίδα της <http://www.senat.fr/>

- την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους όπου ο καθένας έχει το δικαίωμα της πρόσβασης στη δικαιοσύνη
- την ανεξαρτησία και την ουδετερότητα των δικαστηρίων
- την εποπτεία της εφαρμογής του νόμου από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο
- «gratuitousness», ήτοι σημαίνει πως αυτοί που επιζητούν τη δικαιοσύνη δεν πληρώνουν τους δικαστές, οι οποίοι είναι δημόσιοι υπάλληλοι του Κράτους.
- συνέχεια, όπου η δικαιοσύνη διανέμεται συνεχώς

Το ανώτερο δικαστικό όργανο στη Γαλλία είναι το « Cour de Cassation» ,το οποίο διαθέτει τρεις επικεφαλείς δικαστές, οι οποίοι διορίζονται από τον Πρόεδρο. Η εξουσία του δικαστικού ελέγχου ασκείται από ένα ξεχωριστό δικαστικό όργανο, το Συνταγματικό Δικαστήριο, το οποίο είναι δημιούργημα της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας. Το Δικαστήριο αποτελείται από εννέα μέλη, κάθε ένα από τα οποία διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρόεδρο της Γερουσίας και τον Πρόεδρο της Εθνικής Συνέλευσης. Εξαιρετικά σημαντικό είναι πως όλοι οι πρώην Πρόεδροι τη Γαλλικής Δημοκρατίας ,οι οποίοι καλούνται ως οι σοφοί, είναι μέλη του δικαστικού αυτού σώματος. Ωστόσο το Δικαστήριο αυτό δεν συνέρχεται συχνά, πάρα μόνο έπειτα από αίτημα του Προέδρου για την εξέταση ενός σημαντικού ζητήματος που άπτεται της αρμοδιότητάς του.

2.3 Ο Θεσμός του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας και η Διαδικασία Εκλογής του

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Συντάγματος της Γαλλικής Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος επιβλέπει το σεβασμό του Συντάγματος και εξασφαλίζει ως διαιτητής την κανονική λειτουργία των δημόσιων εξουσιών καθώς και τη συνέχεια του κράτους. Αποτελεί επιπρόσθετα τον εγγυητή της εθνικής ανεξαρτησίας, της ακεραιότητας του εδάφους και της τήρησης των Συνθηκών.³⁹

Μετά το Δημοψήφισμα για την Άμεση Εκλογή του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας το 1962, ο Γάλλος Πρόεδρος μέχρι και σήμερα εκλέγεται άμεσα με καθολική ψηφοφορία και όχι μέσα από ένα κολέγιο εκλεκτόρων όπως γινόταν στο παρελθόν. Το Κολέγιο αυτό αποτελούνταν από 800 εκλέκτορες, μέλη θεσμών όπως η Γενική Συνέλευση και η Γερουσία, όπως και θεσμών με τοπικό χαρακτήρα.⁴⁰

Ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας είναι το μοναδικό πρόσωπο που εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία από τους Γάλλους ψηφοφόρους. Για να έχει ένας υποψήφιος τη δυνατότητα να διεκδικήσει το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας πρέπει να έχει τη γαλλική υπηκοότητα και να έχει συμπληρώσει το 23^ο έτος ηλικίας.⁴¹ Το Γαλλικό Σύνταγμα, εν αντιθέσει με το Ελληνικό, το οποίο εξετάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο αυτής της μελέτης, για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα δεν έθετε τα απαραίτητα προσόντα που πρέπει να κατέχει ένας υποψήφιος για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, ακόμη και ως προς το όριο της ηλικίας.

Το 2000 πραγματοποιήθηκε στη Γαλλία ένα Δημοψήφισμα σχετικά με την διάρκεια της προεδρικής θητείας, η οποία μέχρι εκείνο το χρονικό σημείο ήταν επταετής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος ωστόσο,

³⁹ Γ. Βλάχος, Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Κοιναβουλευτισμός στο Πολίτευμα της 5^{ης} Γαλλικής Δημοκρατίας, Εκδόσεις Σακκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985, σ. 28.

⁴⁰ Jayapalan, N. 1999. Modern governments. New Delhi: Atlantic Publishers and Distributors, σ. 74

⁴¹ Kesselman, M., Krieger, J. and Joseph, W. 2004. Introduction to comparative politics. Boston: Houghton Mifflin, σ. 125

αποφασίστηκε να μειωθεί η θητεία του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας από επτά σε πέντε έτη. Το 2008 πραγματοποιήθηκε μία ακόμη σημαντική αλλαγή όσον αφορά τη θητεία του Προέδρου της Δημοκρατίας, όταν και έπειτα από ένα νέο δημοψήφισμα, αποφασίστηκε πως το ίδιο πρόσωπο δεν μπορεί να εκλεγεί στο αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας για περισσότερες από δύο θητείες.⁴² Σύμφωνα με την αλλαγή αυτή οι δύο μακροβιότεροι Γάλλοι Πρόεδροι ήταν ο François Mitterrand και ο Jacques Chirac οι οποίοι παρέμειναν στο αξίωμα αυτό για δύο πλήρεις θητείες.

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα είναι η διαδικασία με την οποία ένα πρόσωπο μπορεί να θέσει υποψηφιότητα για το προεδρικό αξίωμα. Σύμφωνα με την υφιστάμενη διαδικασία για να γίνει αποδεκτό ένα πρόσωπο ως ένας επίσημος υποψήφιος, θα πρέπει να συγκεντρώσει υπογεγραμμένες προτάσεις ή στα γαλλικά «parrainages», από περισσότερους από 500 εκλεγμένους αξιωματούχους, όπως για παράδειγμα οι δήμαρχοι.⁴³

Η εκλογή του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας γίνεται μέσα από ένα σύστημα δύο ψηφοφοριών. Στον πρώτο γύρο συμμετέχουν όλα τα πολιτικά κόμματα τα οποία μπορούν να υποστηρίξουν έναν υποψήφιο. Εάν στον πρώτο γύρο ένας υποψήφιος δεν καταφέρει να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία όλων των έγκυρων ψήφων, τότε οι δύο πρώτοι σε ψήφους υποψήφιοι συναγωνίζονται σε έναν δεύτερο γύρο εκλογών, από τον οποίο προκύπτει ο νικητής των εκλογών. Η εκλογή του νέου προέδρου γίνεται σε όχι λιγότερο από είκοσι ημέρες και όχι περισσότερο από τριάντα πέντε ημέρες πριν από τη λήξη της θητείας του υφιστάμενου Προέδρου. Σε περίπτωση που το αξίωμα του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας παραμείνει κενό για οποιαδήποτε αιτία, ή υπάρξει κάποιο άλλο εμπόδιο το οποίο θα επισημανθεί και θα καταγραφεί επισήμως από το Συνταγματικό Συμβούλιο, κατόπιν της παραπομπής του ζητήματος σε αυτό από την κυβέρνηση, έπειτα από την απόφαση με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, τότε οι λειτουργίες του Προέδρου της Δημοκρατίας, ασκούνται προσωρινά από τον

⁴² Thompson, W. 2013. Western Europe 2013. Lanham, MD: Stryker-Post Publications, σ. 123

⁴³ Kesselman, M., Krieger, J. and Joseph, W. 2004. Introduction to comparative politics. Boston: Houghton Mifflin, σ. 125

Πρόεδρο της Γερουσίας ή αν ο τελευταίος δεν μπορεί για οποιοδήποτε λόγο να εκτελέσει αυτά τα καθήκοντα τότε αναπληρώνεται από την κυβέρνηση.

Σε περίπτωση που η θέση παραμένει οριστικά κενή ή το κώλυμα κηρύσσεται ως μόνιμο από το Συνταγματικό Συμβούλιο, το οποίο δεν επιτρέπει στον νέο Πρόεδρο να αναλάβει τα καθήκοντά του, τότε η ψηφοφορία για την εκλογή του νέου Προέδρου πραγματοποιείται, εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας, τις οποίες επίσημα αναγνωρίζει το Συνταγματικό Συμβούλιο, σε διάστημα όχι μικρότερο από είκοσι ημέρες και όχι μεγαλύτερο από τριάντα πέντε ημέρες μετά την έναρξη της κενής θέσης ή της δήλωσης της μονιμότητας του κωλύματος. Αν κάποιος επίσης από τα πρόσωπα που ανακοίνωσε δημόσια την απόφασή του να θέσει υποψηφιότητα για τις εκλογές στο πλαίσιο της απαιτούμενης προθεσμίας αποβιώσει ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο εμποδίζεται να λάβει μέρος στις εκλογές, τότε εντός επτά ημερών πριν από την ημερομηνία αυτή, το Συνταγματικό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να αναβάλει τις εκλογές.

Παράλληλα αν ένας από τους υποψηφίους ο οποίος είναι επικεφαλής στις δημοσκοπήσεις στην πρώτη ψηφοφορία αποβιώσει ή δεν μπορεί για κάποιο άλλο λόγο να συμμετέχει στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση, τότε το Συνταγματικό Συμβούλιο αποφασίζει πως η εκλογική διαδικασία θα πρέπει να επαναληφθεί από την αρχή. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που κάποιος από τους υποψηφίους του δεύτερου γύρου πεθάνει ή για κάποιο άλλο λόγο δεν μπορεί να μετάσχει στην αναμέτρηση. Το Συνταγματικό Συμβούλιο μπορεί, σύμφωνα με το Γαλλικό Σύνταγμα, να παρατείνει τις προθεσμίες που ορίζονται στο άρθρο αυτό, υπό την προϋπόθεση πως οι εκλογές θα πραγματοποιηθούν το αργότερο τριάντα πέντε ημέρες μετά την απόφαση του Συνταγματικού Συμβουλίου. Αν η εφαρμογή της διάταξης αυτής οδηγεί στην αναβολή των εκλογών σε μια ημερομηνία η οποία είναι μετά τη λήξη της θητείας του προέδρου, τότε αυτός πρέπει να παραμένει στο αξίωμα αυτό, μέχρι την ανακήρυξη του διαδόχου του.

Εφόσον η θέση του Προέδρου είναι κενή τότε ο Πρόεδρος δεν μπορεί να προεδρεύει ούτε του Συμβουλίου των Υπουργών, ενώ το ίδιο ισχύει και για την

περίοδο από τη στιγμή της δήλωσης του μόνου χαρακτήρα του κωλύματος που εμποδίζει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να εκτελέσει τα καθήκοντά του, μέχρι και την εκλογή του διαδόχου του .

2.4 Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας

Η Πέμπτη Γαλλική Δημοκρατία όπως είδαμε είναι ένα ημιπροεδρικό σύστημα ,το οποίο σε σχέση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη που έχουν προεδρικά πολιτεύματα, συγκεντρώνει ισχυρότερες αρμοδιότητες στα χέρια του Προέδρου της Δημοκρατίας. Εξαιρετικά σημαντικό είναι το γεγονός πως ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας έχει αυξημένες αρμοδιότητες τόσο σε σχέση με τον πρωθυπουργό της Γαλλίας όπως και με το Γαλλικό Κοινοβούλιο, οι οποίοι ασκούν νομοθετικές και εκτελεστικές εξουσίες, καθώς όπως θα δούμε στη συνέχεια έχει τον πρώτο λόγο σε κρίσιμους τομείς όπως η άμυνα και η ασφάλεια καθώς και η εξωτερική πολιτική.

Μία από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες του Γάλλου Προέδρου είναι η αρμοδιότητά του να διορίζει τον πρωθυπουργό. Ωστόσο σε αυτό υφίσταται ένας σημαντικός περιορισμός, καθώς η Γαλλική Εθνοσυνέλευση διαθέτει το δικαίωμα να απορρίψει την κυβέρνηση ενός προσώπου μη αποδεκτού για το αξίωμα του πρωθυπουργού, γεγονός το οποίο επιβάλλει ίσως στον πρόεδρο της Δημοκρατίας να επιλέξει ένα άτομο στη θέση του πρωθυπουργού, το οποίο θα βρίσκει σύμφωνη τουλάχιστον την πλειοψηφία της Εθνοσυνέλευσης, με στόχο την διατήρηση της πολιτικής σταθερότητας στο εσωτερικό της Γαλλίας. Με άλλα λόγια η βιωσιμότητα του Πρωθυπουργού και της Κυβέρνησης του, εξαρτώνται άμεσα από την βούληση και τη αποδοχή της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης⁴⁴ και όχι από τον Πρόεδρο της

⁴⁴ Edward I. Sidlow, Beth Henschen, Larry N. Gerston, Terry Christensen, The Solution, Cengage Learning, 2011, σ. 260

Γαλλικής Δημοκρατίας, του οποίου η εξουσία υποχωρεί μπροστά στη βούληση της πλειοψηφίας, όπως αρμόζει σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, όπου ο πρωθυπουργός «εκλέγεται» έμμεσα.

Ειδικότερα σχετικά με την Γαλλική Εθνοσυνέλευση όταν η πλειοψηφία των μελών της συμπορεύεται και υποστηρίζει τις αποφάσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας, τότε ο ρόλος του μπορεί να είναι περισσότερο ενεργός όσον αφορά την κυβερνητική πολιτική. Επιπρόσθετα, σχετικά με τη σχέση του Προέδρου και της Γερουσίας, η θητεία τους έχει πενταετή διάρκεια, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πως οι εκλογές για τα δύο σώματα αυτά γίνονται σε κοντινά χρονικά διαστήματα.

Ανάμεσα στις βασικότερες αρμοδιότητες του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας είναι:

1. Δημοσιεύει τους νόμους.

2. Διαθέτει μία περιορισμένη δυνατότητα άσκησης βέτο ,η οποία ισχύει σε περιπτώσεις νέας νομοθεσίας, όπου και μπορεί να ζητήσει να ξαναδιαβιβαστεί κάποιος νόμος στο Κοινοβούλιο, αλλά μπορεί να ασκήσει αυτό το δικαίωμα μόνο μία φορά ανά νόμο. Το δικαίωμα του βέτο, είναι ωστόσο εξαιρετικά αμφιλεγόμενο, σχετικά με το αν και σε ποιο βαθμό αποτελεί μία συνταγματική αρμοδιότητα του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας.

Ωστόσο έχει χρησιμοποιηθεί αρκετές φορές στο παρελθόν από τους Γάλλους Προέδρους. Κατά την Τρίτη και Τέταρτη Γαλλική Δημοκρατία, το δικαίωμα αυτό δεν υπήρχε, η υπογραφή του Προέδρου ήταν απλά μία τυπική διαδικασία καθώς δεν είχε το δικαίωμα να αρνηθεί να υπογράψει έναν νόμο. Η αρχή έγινε με τον πρόεδρο Mitterrand, ο οποίος αρνήθηκε να υπογράψει διατάγματα τα οποία είχε ετοιμάσει η γαλλική κυβέρνηση, όπως άλλωστε είχε το δικαίωμα να πράξει σύμφωνα με το άρθρο 18 του Γαλλικού Συντάγματος και ο Πρωθυπουργός για να αποφύγει μία εσωτερική σύγκρουση με τον Πρόεδρο, επέλεξε να υποχωρήσει. Στην περίπτωση αυτή φαίνεται πως γίνεται μία μαξιμαλιστική ή διασταλτική ερμηνεία

των συνταγματικών αρμοδιοτήτων του Προέδρου, η οποία πηγάζει από την άμεση εκλογή του από τον γαλλικό λαό. Ωστόσο στη γαλλική έννομη τάξη, πηγή δικαίου είναι οι νόμοι και όχι η πρακτική και για αυτό το λόγο, το δικαίωμα αυτό παραμένει εξαιρετικά αμφιλεγόμενο. Βέτο ασκήθηκε και από τον μεταγενέστερο Πρόεδρο Chirac. Στην πρώτη περίπτωση ακυρώθηκε μία Συνταγματική Αναθεώρηση, η οποία είχε ήδη περάσει από την Εθνοσυνέλευση και την Γερουσία, ενώ στην δεύτερη περίπτωση ο Πρόεδρος Chirac απείλησε να χρησιμοποιήσει το βέτο, εάν το Κοινοβούλιο δεν άλλαζε την πρότασή του.⁴⁵

4. Ο Πρόεδρος μπορεί επίσης να ζητήσει την επανεξέταση ενός νόμου από το Συνταγματικό Συμβούλιο.⁴⁶

5. Αποφασίζει για τη διάλυση της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης. Έπειτα από διαβούλευση με τον Πρωθυπουργό και τους προέδρους των συνελεύσεων, μπορεί να ανακηρύξει τη διάλυση της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης. Οι εκλογές σε αυτή την περίπτωση λαμβάνουν χώρα σε χρονικό διάστημα από είκοσι έως και σαράντα μέρες, μετά τη διάλυση της από τον Πρόεδρο. Καμία άλλη διάλυση της Εθνοσυνέλευσης δεν μπορεί να λάβει χώρα εντός ενός έτους μετά από αυτές τις εκλογές.⁴⁷

6. Ο Πρόεδρος μπορεί επίσης να παραπέμψει διεθνείς συνθήκες ή νόμους προς έγκριση με λαϊκό δημοψήφισμα. Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Γαλλικού Συντάγματος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί έπειτα από πρόταση της κυβέρνησης, όταν συνεδριάζει το Κοινοβούλιο ή έπειτα από μία κοινή δράση των δύο σωμάτων, να υποβάλει σε δημοψήφισμα οποιαδήποτε κυβερνητικό νομοσχέδιο που ασχολείται με την οργάνωση των δημόσιων αρχών, με τις μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με την οικονομική, κοινωνική ή περιβαλλοντική πολιτική του Έθνους και τις δημόσιες υπηρεσίες που συμβάλλουν σ' αυτό, ή παρέχει την άδεια να επικυρώσουν μια συνθήκη που, αν και δεν είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα, θα επηρεάσει τη λειτουργία των θεσμικών οργάνων.

⁴⁵ Bell, D. 2002. French politics today. Manchester: Manchester University Press, σ. 150.

⁴⁶ Lichbach, M. and Zuckerman, A. 1997. Comparative politics. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, σ. 273

⁴⁷ Σύμφωνα με το Γαλλικό Σύνταγμα, Άρθρο 12

Επίσης σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ένα δημοψήφισμα σχετικά με ένα θέμα που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο, μπορεί να πραγματοποιηθεί με πρωτοβουλία του ενός πέμπτου των μελών του Κοινοβουλίου, που υποστηρίζεται από το ένα δέκατο των ψηφοφόρων έχουν εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί προνόμιο των βουλευτών και δεν μπορεί να εφαρμοστεί για κατάργηση νομοθετικής διάταξης που εκδόθηκε το προηγούμενο έτος. Το Συνταγματικό Συμβούλιο παρακολουθεί την τήρηση των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, που ορίζονται με οργανικό νόμο. Σε περίπτωση που η πρόταση νόμου των βουλευτών δεν ψηφιστεί από το γαλλικό λαό, τότε δεν είναι δυνατό να υπάρξει πρόταση δημοψηφίσματος για το ίδιο θέμα, μέχρι το πέρας μίας περιόδου δύο ετών από την ημερομηνία της ψηφοφορίας. Τέλος σε περίπτωση που το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι ευνοϊκό για το νομοσχέδιο της κυβέρνησης ή της πρότασης νόμου των βουλευτών, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει τον νόμο εντός δεκαπέντε ημερών από την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας.

7. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο επικεφαλής των Γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων.

8. Ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας δέχεται τα διαπιστευτήρια των ξένων διπλωματών και απεσταλμένων, ξένων κρατών.

9. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπογράφει επίσης τα διατάγματα και τις εντολές που αποφασίζονται στο Συμβούλιο των Υπουργών και προχωρά σε συναντήσεις με πολιτικούς και στρατιωτικούς αξιωματούχους του κράτους. Διορίζει επίσης με τη συγκατάθεση του Συμβουλίου των Υπουργών, τους περισσότερους αξιωματούχους του κράτους, όπως και επιλέγει και διορίζει τρία μέλη του Συνταγματικού Συμβουλίου.

10. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όπως είδαμε, διορίζει και τον Πρωθυπουργό του κράτους. Μπορεί ακόμα να τερματίσει και την θητεία του Πρωθυπουργού, όταν ο δεύτερος του παραδώσει την γραπτή παραίτηση της κυβέρνησης. Έπειτα από πρόταση του Πρωθυπουργού μπορεί να διορίσει τα υπόλοιπα μέλη της κυβέρνησης

όπως και να τερματίσει τη θητεία τους. Μία ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα σχέση των αρμοδιοτήτων του Πρωθυπουργού και του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι το φαινόμενο της συγκατοίκησης (cohabitation), το οποίο παρατηρείται όταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Πρωθυπουργός προέρχονται από διαφορετικά κόμματα, με τον δεύτερο να προέρχεται από το κόμμα της αντιπολίτευσης. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε κατά τις περιόδους 1986-88 και 1995-97 στη Γαλλία. Στην πρώτη περίπτωση αυτή το φαινόμενο προκλήθηκε από τις ενδιάμεσες βουλευτικές εκλογές, οι οποίες οδήγησαν σε μία αρνητική πλειοψηφία για τον Πρόεδρο της Γαλλίας την περίοδο εκείνη. Στη δεύτερη περίπτωση του 1997, το φαινόμενο της συγκατοίκησης προκλήθηκε από τον ίδιο τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος διέλυσε πρόωρα την Εθνοσυνέλευση και προκάλεσε εκλογές.⁴⁸

11. Ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας μπορεί να χορηγήσει χάρη η οποία όμως δεν συνιστά αμνηστία σε καταδικασθέντες εγκληματίες. Παράλληλα μπορεί να αποφασίσει τη μείωση ή την καταστολή ποινικών κυρώσεων. Ο θεσμός της χάρης ήταν ιδιαίτερα σημαντικός κατά την περίοδο ισχύος της θανατικής ποινής στη Γαλλία, όπου πολλοί θανατοποινίτες αιτούνταν την μετατροπή της θανατικής ποινής σε ισόβια κάθειρξη. Σήμερα οι αιτήσεις για χάρη εξετάζονται από ένα ειδικό γραφείο, καθώς κάθε χρόνο κατατίθενται στη Γαλλία περίπου 25.000 αιτήσεις, εκ των οποίων περίπου οι 600 εξετάζονται από τον Πρόεδρο αυτοπροσώπως.⁴⁹

12. Σύμφωνα με το άρθρο 16 ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας μπορεί να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα σε περιπτώσεις όπου οι θεσμοί της Γαλλικής Δημοκρατίας, η ανεξαρτησία του Έθνους, η εδαφική της ακεραιότητα, ή η εκπλήρωση των εθνικών της υποχρεώσεων τίθενται σε άμεσο και σοβαρό κίνδυνο, εφόσον έχει πρώτα συμβουλευτεί τον Πρωθυπουργό του κράτους, τους Προέδρους των δύο νομοθετικών σωμάτων και του Συνταγματικού Συμβουλίου. Καθήκον του Προέδρου είναι να ενημερώσει γραπτά τα σώματα αυτά σχετικά με τις αποφάσεις του. Τα μέτρα αυτά πρέπει να πηγάζουν από την θέληση του Προέδρου να

⁴⁸ Elgie, R. 2000. The changing French political system. London: Frank Cass, σ. 7.

⁴⁹ The Participants in the Trial: With Particular Reference to Criminal Proceedings, Τόμος 273, Council of Europe, 1997

εξασφαλίσει μέσα στο συντομότερο χρονικό διάστημα πως οι συνταγματικές κυβερνητικές αρχές έχουν τα απαραίτητα μέσα να ασκήσουν τα καθήκοντά τους. Και σε αυτό επικουρεί και το Συνταγματικό Συμβούλιο.

Σε αυτές τις περιπτώσεις το Κοινοβούλιο συνεδριάζει *ipso jure*. Παράλληλα κατά την άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων από τον Πρόεδρο δεν επιτρέπεται να διαλυθεί η Γαλλική Εθνοσυνέλευση. Μετά από την παρέλευση τριάντα ημερών από την έναρξη της άσκησης αυτών των καθηκόντων, το ζήτημα αυτό θα πρέπει να εξεταστεί από το Συνταγματικό Συμβούλιο, ενώπιον του οποίου θα πρέπει να φέρουν το ζήτημα ο Πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης, της Γερουσίας και τουλάχιστον εξήντα μέλη της Γερουσίας ή εξήντα Γερουσιαστές για να εξεταστεί εάν οι συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η επίκληση του άρθρου αυτού εξακολουθούν να ισχύουν. Το Συνταγματικό Συμβούλιο πρέπει να λάβει την απόφασή του το συντομότερο δυνατό και εντός εξήντα ημερών από τότε που ξεκίνησαν οι συνθήκες αυτές. Το άρθρο αυτό επικαλέστηκε μόνο μία φορά ο Πρόεδρος Ντε Γκώλ στην περίπτωση του πολέμου της Αλγερίας. Εξαιρετικά σημαντικό είναι πως ανάμεσα στις αρμοδιότητες αυτές σε περιπτώσεις έκτακτες, περιλαμβάνεται και η εξουσιοδότηση χρήσης πυρηνικών όπλων από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, καθώς το άρθρο αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό ως η νομική βάση για άσκηση αυτή της εξουσίας.⁵⁰

13. Η σχέση του Προέδρου με τα άλλα νομοθετικά σώματα. Σύμφωνα με το άρθρο 18 ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας μπορεί να επικοινωνεί μόνο μέσω μηνυμάτων με το Κοινοβούλιο και την Εθνοσυνέλευση, τα οποία διαβάζονται στις συνεδριάσεις τους, και δεν μπορούν να γίνουν θέμα συζήτησης. Ο Πρόεδρος επίσης μπορεί να απευθυνθεί και στο Κογκρέσο της Γαλλίας στις Βερσαλλίες.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι και το ζήτημα της προσυπογραφής του Πρωθυπουργού στις αποφάσεις του Προέδρου σύμφωνα με το άρθρο 19 του Γαλλικού Συντάγματος. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, οι πράξεις του Προέδρου, εκτός από αυτές που αναφέρονται στα άρθρα 8 παρ. 1, 11, 12, 16, 18, 54, 56, 61, θα

⁵⁰ European Military Law Systems επεξεργασία από Georg Nolt, σ. 54

πρέπει να φέρουν και την υπογραφή του Πρωθυπουργού και όπου είναι απαραίτητο από τους αντίστοιχους υπουργούς. Οι εξαιρέσεις αναφέρονται:

- i. Άρθρο 8 για τις Αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού
- ii. Άρθρο 11 σχετικά με την διενέργεια δημοψηφίσματος
- iii. Άρθρο 12 σχετικά με τη διάλυση της Εθνοσυνέλευσης
- iv. Άρθρο 16 σχετικά με τις έκτακτες συνθήκες και τις ειδικές αρμοδιότητες του Προέδρου
- v. Άρθρο 18 σχετικά με την επικοινωνία του Προέδρου με το Κοινοβούλιο
- vi. Άρθρο 54 σχετικά με την υπεροχή του Συντάγματος
- vii. Άρθρο 56 σχετικά με την εκλογή των μελών του Συνταγματικού Συμβουλίου
- viii. Άρθρο 61 σχετικά με την άσκηση ελέγχου στις πράξεις του Κοινοβουλίου

Μία ιδιαίτερη αρμοδιότητα που έχουν ασκήσει διαχρονικά οι γάλλοι Πρόεδροι Δημοκρατίας αμέσως μετά την εκλογή τους, είναι η χορήγηση αμνηστίας⁵¹ σε καταδικασθέντες πολίτες. Η αρμοδιότητα αυτή συνίσταται περισσότερο σε μία παράδοση παρά σε μία συνταγματική επιταγή. Όπως έχει καταγραφεί στην γαλλική πολιτική ιστορία μετά από την εκλογή ενός νέου Προέδρου, το Κοινοβούλιο συνήθως ψηφίζει ένα νόμο, ο οποίος χορηγεί αμνηστία σε όσους έχουν διαπράξει μικρές παραβάσεις, όπως τροχαίες παραβάσεις οι οποίες έχουν δεχθεί σημαντική κριτική. Ο Πρόεδρος Μιτεράν έδωσε αμνηστία περίπου σε 6.000 καταδικασθέντες γάλλους για μικρο-αδικήματα, ενώ ο Πρόεδρος Σιράκ έδωσε γενικά αμνηστία σε όλους όσους είχαν διαπράξει παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.

Η πρακτική αυτή έχει δεχθεί την κριτική, πως επιτρέπει στους Γάλλους να διαπράττουν τέτοιες μικρές παραβάσεις τις ημέρες πριν από τις Προεδρικές εκλογές, με τη σκέψη πως ο νέος Πρόεδρος θα τους χορηγήσει αμνηστία. Οι στόχοι της πολιτικής αυτής είναι μάλλον αμφιλεγόμενοι, αφενός πολλοί θεωρούν πως αποτελεί έναν τρόπο να προσελκύσει κάποιος ψηφοφόρους ή ότι αποτελεί έναν

⁵¹ Θα πρέπει να σημειωθεί η διαφορά μεταξύ της χάρης που αναφέρθηκε παραπάνω με την αμνηστία για την οποία γίνεται λόγος σε αυτή την ενότητα. Η διαφορά μεταξύ των δύο πράξεων είναι πως η αμνηστία διαγράφει όλες τις συνέπειες από τη διάπραξη ενός αδικήματος, ενώ η χάρη εξαλείφει μέρος ή το σύνολο της ποινής για έναν καταδικασθέντα παραβάτη ή εγκληματία.

τρόπο να αντιμετωπιστεί ο υπερπληθυσμός των γαλλικών φυλακών. Η αμνηστία ξεκίνησε το 1965 από τον Πρόεδρο Ντε Γκώλ, και έχει χρησιμοποιηθεί από αρκετούς Προέδρους μέχρι σήμερα.⁵² Ωστόσο λέγεται πως η αμνηστία η οποία έχει πολιτικές σκοπιμότητες, αντιστρέφεται όλων των κανόνων του Γαλλικού Κράτους, αλλά και της δικαστικής εξουσίας και της έννομης τάξης την οποία αυτή εφαρμόζει. Καταδικασθέντες παραβάτες, μόνο για μικρά αδικήματα, οι οποίοι έχουν κριθεί ως ένοχοι σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, ξαφνικά βλέπουν τις ποινές τους να διαγράφονται και βρίσκονται εκτός φυλακής. Αστυνομικοί αλλά και δικαστές επικρίνουν διαχρονικά την πολιτική αυτή καθώς θεωρούν πως οδηγεί στην αύξηση μικρών παραβάσεων, οι οποίες όμως καταλήγουν να έχουν σημαντικές συνέπειες, με την ελπίδα πως τελικά ο νέος πρόεδρος θα χορηγήσει αμνηστία.⁵³

2.4 Η Ευθύνη του Προέδρου

Η Ευθύνη του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας οριοθετείται και ρυθμίζεται στα άρθρα 68 και 67 του Γαλλικού Συντάγματος. Σύμφωνα με το άρθρο 67 του Γαλλικού Συντάγματος:

⁵² Blume, M. 1999. A French affair. New York, NY: Free Press, σ. 138

⁵³ Nadeau, J. and Barlow, J. 2003. Sixty million Frenchmen can't be wrong. Naperville, Ill.: Sourcebooks, σ. 52

(1) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει καμία ευθύνη για τις πράξεις που πραγματοποιούνται από αυτόν με την επίσημη του ιδιότητα, με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 53-2 και 68 του παρόντος.

(2) Κατά τη διάρκεια της θητείας του, ο Πρόεδρος δεν είναι υποχρεωμένος να καταθέσει ως μάρτυρας και δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε αστική ή ποινική δίκη, ούτε σε οποιαδήποτε κατηγορίες ή άλλα ανακριτικά μέτρα. Όλες οι προθεσμίες παραγραφής αναστέλλονται για τη διάρκεια της θητείας του στο εν λόγω αξίωμα.

(3) Όλες οι ενέργειες και οι διαδικασίες μπορούν να ενεργοποιηθούν και να κατά του προέδρου όχι νωρίτερα από ένα μήνα μετά τη λήξη της θητείας του.

Το άρθρο 68 αναφέρεται επίσης στην ευθύνη του Προέδρου και ορίζει υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί απομακρυνθεί από τα καθήκοντα του, από ποια θεσμικά όργανα μπορεί να ληφθεί αυτή η απόφαση και με ποια διαδικασία. Το άρθρο 68 αναφέρει:

(1) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να απομακρυνθεί από τα καθήκοντά του κατά τη διάρκεια της θητείας του για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από μια παράβαση των καθηκόντων η οποία θα είναι πρόδηλα ασυμβίβαστη με τη συνέχιση της θητείας του. Η απομάκρυνση του Προέδρου από τα καθήκοντά του, για αυτό το λόγο μπορεί να ανακηρυχθεί μόνο από Κοινοβούλιο το οποίο σε αυτή την περίπτωση θα υπέχει το ρόλο του Ανώτατου Δικαστηρίου.

(2) Η πρόταση να συγκληθεί το Ανώτατο Δικαστήριο η οποία λαμβάνεται από το ένα από τα δύο σώματα του Κοινοβουλίου, πρέπει να διαβιβαστεί αμέσως στο άλλο σώμα, το οποίο είναι υποχρεωμένο να γνωστοποιήσει την απόφασή του εντός δεκαπέντε ημερών.

(3) Στο Ανώτατο Δικαστήριο προεδρεύει ο Πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης. Εκδίδει την απόφασή του για την απομάκρυνση ή όχι του προέδρου από τα καθήκοντά του μυστική ψηφοφορία, εντός προθεσμίας ενός μηνός και η απόφαση του τίθεται άμεσα σε ισχύ .

(4) Αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με τα παραπάνω απαιτούν πλειοψηφία των δύο τρίτων των μελών του Κοινοβουλίου ή του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Τα μέλη των οργάνων αυτών δεν μπορούν να ψηφίσουν μέσω πληρεξουσίου.

Όπως είδαμε στα παραπάνω άρθρα 67 και 68 του Γαλλικού Συντάγματος, ο αρχηγός του κράτους ακόμη δεν υπόκειται στην πολιτική ευθύνη για τις πράξεις του. Μάλιστα είναι χαρακτηριστικό πως μέχρι την συνταγματική αναθεώρηση τον Φεβρουάριο του 2007, υπήρχε μία μοναδική εξαίρεση στην αρχή αυτή, η οποία αναφερόταν στην περίπτωση της «εσχάτης προδοσίας». Σύμφωνα με αυτή την εξαίρεση «Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να καταστεί υπεύθυνος για τις πράξεις του κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο σε περίπτωση εσχάτης προδοσίας, όπως αναφερόταν στο παλαιότερο άρθρο 68 το οποίο από το 2007 και έπειτα δεν ισχύει. Το άρθρο αυτό θέσπιζε μία ειδική διαδικασία αλλά και δικαιοδοσία για την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο οποίος θα μπορούσε να κριθεί μόνο ένα Ανώτατο Δικαστήριο για αυτή και μόνο την περίπτωση έσχατης προδοσίας.

Το 1999 το Συνταγματικό Δικαστήριο θέλησε να διευρύνει την αρχή της ασυλίας του Προέδρου με μία ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη απόφαση, κατά την οποία υποστήριξε πως το Ανώτατο Δικαστήριο μπορούσε να εξετάσει κάθε υπόθεση η οποία θα αφορούσε πράξεις του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι οποίες θα αποτελούσαν παραβάσεις και δεν θα είχαν σχέση με τα καθήκοντά του. Η απόφαση αυτή όπως ήταν αναμενόμενο ήταν ιδιαίτερα ριζοσπαστική και οδήγησε σε θύελλα αντιδράσεων. Για να κατευναστούν τα πνεύματα μετά την ανακοίνωση του παραπάνω *obiter dictum* του Συνταγματικού Συμβουλίου, ο υποψήφιος τότε για την προεδρία Jacques Chirac πρότεινε στην προεκλογική του εκστρατεία την σύσταση μίας επιτροπής, η οποία θα εξέταζε το ζήτημα της ποινικής ευθύνης του αρχηγού κράτους στη Γαλλία.⁵⁴

⁵⁴ Lageot, C. 2009. The lack of political responsibility of the French president under the Constitution of 1958 and the old article 68. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana. Facultad de Ciencias Jurídicas y Socioeconómicas, σ. 219-221

Σήμερα η διαδικασία της εσχάτης προδοσίας έχει εγκαταλειφθεί όπως και η ιδέα για ένα Ανώτατο Δικαστήριο, με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2007. Η Επιτροπή Anril όπως ονομάστηκε η επιτροπή που πρότεινε ο Chirac, κατέληξε το 2002 στην αναφορά της πως υφίσταται περιθώριο για σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ευθύνης του Προέδρου. Πρότεινε την αντικατάσταση του όρου «εσχάτη προδοσία» με τον όρο «πράξεις οι οποίες δεν είναι συμβατές με την προεδρική εντολή». Όπως δήλωσαν μέλη της επιτροπής ο όρος «εσχάτη προδοσία» δεν ήταν σωστά διατυπωμένος, καθώς ήταν ιδιαίτερα ασαφής ως προς το ποιες πράξεις θα μπορούσε να περιλαμβάνει. Αντίθετα τα νέα κριτήρια που προτάθηκαν συμπεριελάμβαναν οποιαδήποτε πράξη η οποία θα επηρέαζε τη δυνατότητα του προέδρου να ασκήσει αποτελεσματικά τα καθήκοντα του. Η Επιτροπή ωστόσο επιβεβαίωσε την αναγκαιότητα ο Πρόεδρος να απολαμβάνει ασυλία κατά την περίοδο της θητείας του από κάθε υποχρέωση τόσο κλήτευσης ως μάρτυρα, όσο και δίωξης για οποιαδήποτε πράξη.⁵⁵

Με την Πράξη Αναθεώρησης του Γαλλικού Συντάγματος της 23ης Φεβρουαρίου 2007, εισήχθη ένα νέο και ιδιόμορφο μοντέλο για την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας, το οποίο ονομάστηκε ως «θεσμική ευθύνη». Το μοντέλο αυτό εισάγει μία νέα δυνατότητα, η οποία ήταν μέχρι τότε άγνωστη στο γαλλικό δίκαιο, η οποία αναφερόταν στην απομάκρυνσης του προέδρου από το αξίωμά του. Το βασικό στοιχείο της συνταγματικής αυτής μεταρρύθμισης ήταν μια ισχυρή πεποίθηση πως από τη στιγμή της εκλογής του ο Πρόεδρος παύει να είναι ένας απλός πολίτης ο οποίος μπορεί να παραπεμφθεί σε δίκη. Αυτό συμβαίνει επειδή ο πρόεδρος της Πέμπτης Δημοκρατίας, εκλέγεται μέσα από μία καθολική και άμεση εκλογή, είναι ο επίσημος εκπρόσωπος του Έθνους και εγγυητή της ύπαρξης του κράτους. Για το λόγο αυτό θεωρήθηκε με την αναθεώρηση αυτή πως ο πρόεδρος δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για τις πράξεις υπό την επίσημη ιδιότητά του, εκτός από τις πράξεις που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (άρθρο 53-2 του Συντάγματος) ή όσες είναι ασυμβίβαστες με το αξίωμά τους (άρθρο 68 του Συντάγματος). Όσον αφορά άλλες δραστηριότητες

⁵⁵ Elliott, C., Vernon, C. and Jeanpierre, E. 2006. French legal system. Harlow, England: Pearson/Longman, σ. 35-6

που αναλαμβάνονται είτε πριν από την ανάληψη της λειτουργίας ή κατά την θητεία του, αλλά είναι άσχετες με τις αρμοδιότητές τους, κάθε δικαστική ή ακροαματική διαδικασία στην οποία ο Πρόεδρος θα πρέπει να λάβει μέρος απαγορεύεται κατά τη διάρκεια της θητείας του (inviolabilité).⁵⁶

Συμπερασματικά ο Πρόεδρος της Γαλλίας δεν θεωρείται προσωπικά υπεύθυνος για τις πράξεις του υπό την επίσημη ιδιότητά του, εκτός εάν για τις ενέργειές του αυτές του απαγγελθούν κατηγορίες από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο ή όταν κινηθεί μία διαδικασία μομφής εναντίον του. Η διαδικασία μομφής μπορεί να προέρχεται από το Ανώτατο Δικαστήριο, ένα ειδικό δικαστήριο το οποίο συγκαλείται σε κάθε περίπτωση από τα δύο σώματα του Κοινοβουλίου, εφόσον κατατεθεί πρόταση πως ο πρόεδρος έχει αποτύχει να εκπληρώσει τα καθήκοντά του και με τρόπο που να αποκλείει πρόδηλα τη συνέχιση της θητείας του.

2.5 Αναπλήρωση και Αντικατάσταση του Προέδρου-Αρμοδιότητες

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Γαλλικού Συντάγματος, το οποίο ρυθμίζει την εκλογή του Προέδρου, σε περίπτωση που η θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας για οποιοδήποτε λόγο μείνει κενή, ή εξαιτίας κάποιου εμποδίου το οποίο επίσημα θα διαπιστωθεί από το Συνταγματικό Συμβούλιο, έπειτα από αίτηση της γαλλικής Κυβέρνησης, και αφού έχει ψηφιστεί από την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, τότε οι αρμοδιότητες του Προέδρου ασκούνται από τον Πρόεδρο της Γερουσίας, ή εάν και αυτός δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντα αυτά τότε το ρόλο αυτό αναλαμβάνει η κυβέρνηση. Εξάιρεση στις αρμοδιότητες που αναλαμβάνονται από τους αντικαταστάτες, είτε πρόκειται για τον Πρόεδρο της Γερουσίας είτε από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, των αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στα

⁵⁶ Kubuj Katarzyna.2008.Criminal responsibility of the president of the Fifth French Republic, The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, | 6(89) | 71-86

άρθρα 11 και 12 του Συντάγματος, τα οποία αναφέρονται στην διάλυση της Εθνοσυνέλευσης και στην προκήρυξη δημοψηφίσματος.

Στην περίπτωση που η θέση του Προέδρου παραμένει μόνιμα κενή ή υπάρχει ένα μόνιμο κώλυμα, το οποίο δεν επιτρέπει στον εκλεγμένο Πρόεδρο να συνεχίσει τη θητεία του, τότε πραγματοποιείται νέα ψηφοφορία για την εκλογή νέου προέδρου. Η ψηφοφορία αυτή δεν πρέπει να γίνει σε διάστημα μικρότερο των 20 ημερών και μεγαλύτερο των 35 ημερών από την ημέρα που η θέση του Προέδρου έχει μείνει κενή.

Συνεπώς, όπως είδαμε στην περίπτωση θανάτου ή παραίτησης του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος της Γερουσίας αναλαμβάνει να ασκεί τις αρμοδιότητες του ως μεταβατικός πρόεδρος. Χαρακτηριστικό ιστορικό παράδειγμα είναι ο Πρόεδρος της Γερουσίας, Alain Poher ο οποίος χρειάστηκε να αναπληρώσει δύο φορές τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στην πολιτική ιστορία της Γαλλίας. Αντικατέστησε πρώτα τον Ντε Γκώλ όταν παραιτήθηκε από τη αξίωμά του το 1969 και το 1974 όταν ο Γάλλος Πρόεδρος Pompidou πέθανε κατά τη διάρκεια της θητείας του.⁵⁷

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Γαλλικού Συντάγματος, κατά την περίοδο όπου η θέση του Προέδρου είναι κενή, δεν μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 9, 50 και 89 του Συντάγματος. Οι διατάξεις αυτές δεν εφαρμόζονται επίσης κατά την περίοδο που μεσολαβεί μεταξύ της διακήρυξης της μονιμότητας του κωλύματος που δεν επιτρέπει στον υφιστάμενο Πρόεδρο να ασκήσει τα καθήκοντά του μέχρι και την εκλογή του επόμενου Προέδρου. Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο μεταβατικός Πρόεδρος, ο οποίος αναφέρεται στον Πρόεδρο της Γερουσίας, δεν μπορεί να παραμείνει ως προεδρικός αντικαταστάτης για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 50 ημερών. Κατά την περίοδο αυτή της μεταβατικής προεδρίας ο αντικαταστάτης δεν μπορεί να ζητήσει τη διενέργεια δημοψηφίσματος ή να ξεκινήσει μία διαδικασία συνταγματικών αλλαγών. Η προσωρινή του αντικατάσταση από τον Πρόεδρο της Γερουσίας, θα πρέπει να σημειωθεί πως

⁵⁷ Pierce, R. 1995. Choosing the chief. Ann Arbor: University of Michigan Press, σ. 24

προβλέπεται καθώς δεν υπάρχει πρόβλεψη για την θεσμοθέτηση ενός αντιπροέδρου,⁵⁸ ο οποίος θα μπορούσε να αντικαταστήσει τον Πρόεδρο σε κάθε περίπτωση, όπως γίνεται σε κάθε περίπτωση στις ΗΠΑ, όπου μετά τη δολοφονία του Προέδρου Kennedy, άμεσα ορκίστηκε ως νέος πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος Lyndon Johnson, χωρίς ουσιαστικά να μείνει σχεδόν καθόλου ακέφαλο το κράτος.

⁵⁸ Converse, P. and Pierce, R. 1986. Political representation in France. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press. σ. 926

Κεφάλαιο 3^ο

3.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο τούτο ολοκληρώνει την παρούσα εργασία και επιχειρεί να συγκρίνει τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας σε Ελλάδα και Γαλλία. Το πρώτο τμήμα του κεφαλαίου αναφέρεται στην σύγκριση του τρόπου εκλογής των δύο προέδρων ,η οποία και επηρεάζει άμεσα το εύρος των αρμοδιοτήτων τους, ενώ το δεύτερο τμήμα εντοπίζει και παρουσιάζει τις τυπικές ομοιότητες και διαφορές των δύο συστημάτων.

3.2 Το ζήτημα της άμεσης και έμμεσης εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας στα δύο κράτη και οι επιπτώσεις για τις αρμοδιότητές τους

Εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα ,το οποίο επηρεάζει άμεσα τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, είναι ο τρόπος εκλογής του. Η διαφορά ανάμεσα στον τρόπο εκλογής του Προέδρου στην Ελλάδα και στην Γαλλία είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς στο Γαλλικό πολιτικό σύστημα, ο Πρόεδρος ,όπως είδαμε, εκλέγεται απευθείας από το λαό με μία καθολική ψηφοφορία, ενώ στην Ελλάδα εκλέγεται έμμεσα από τη Βουλή.

Η περίπτωση της Γαλλίας, και η άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από το λαό δεν είναι και η μοναδική περίπτωση. Το ίδιο συμβαίνει και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ,όπου και σε αυτή την περίπτωση, οι αμερικανοί πολίτες προσέρχονται στις κάλπες για εκλέξουν άμεσα τον Πρόεδρό τους. Ωστόσο υπάρχει μία θεμελιώδης διαφορά αναφορικά με το πολιτικό σύστημα των ΗΠΑ και των δύο κρατών ,τα οποία τίθενται σε σύγκριση σε αυτή τη μελέτη (Ελλάδας και Γαλλίας), καθώς το πολίτευμα των ΗΠΑ χαρακτηρίζεται από τους πολιτικούς

επιστήμονες ως προεδρική δημοκρατία,⁵⁹ δημιουργώντας εξαιρετικά σημαντικές διαφορές τόσο με το πολίτευμα της Ελλάδας όσο και της Γαλλίας.

Στην περίπτωση της Γαλλίας η άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού της συστήματος, αποτελεί άμεση έκφραση της διάκρισης των εξουσιών. Σύμφωνα με το Γαλλικό Σύνταγμα ,όπως είδαμε, η εκτελεστική της εξουσία συγκεντρώνεται ουσιαστικά στα χέρια του Προέδρου της Δημοκρατίας, ως μία δικαιότερη εκδήλωση της κρατικής κυριαρχίας. Μέσα από την άμεση εκλογή του από τον γαλλικό λαό, ο πρόεδρος αντλεί τις θεσμικές του αρμοδιότητες , ως φορέας αρμοδιοτήτων και εξουσίας.

Το 1958 ο Στρατηγός Ντε Γκώλ ανακηρύχτηκε ως ο πρώτος πρόεδρος της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας και αποτέλεσε την μοναδική φορά στην ιστορία της Πέμπτης Δημοκρατίας, όπου ο πρόεδρος δεν εξελέγη άμεσα από το λαό. Το εκλογικό κολλέγιο ,το οποίο εξέλεξε αυτή τη φορά τον Πρόεδρο, αποτελείτο από βουλευτές, δημάρχους, εκπροσώπους των αποικιών καθώς και μέλη δημοτικών συμβουλίων της Γαλλίας. Η συνταγματική αναθεώρηση του 1962 ,όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, καθιέρωσε την άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας πλέον από το λαό. Μετά την παραίτηση του Προέδρου Ντε Γκώλ το 1969, σε μια ιστορική εκλογική αναμέτρηση για το αξίωμα του Προέδρου, εξελέγη Πρόεδρος της Γαλλίας ο Ζόρζ Πομπιντού. Η αναμέτρηση αυτή είναι σημαντική γιατί για πρώτη φορά ψηφίζουν όλοι οι Γάλλοι πολίτες, κάτι που είχε να συμβεί από το 1848, στα χρόνια της Δεύτερης Γαλλικής Δημοκρατίας.⁶⁰ Με την άμεση εκλογή του Προέδρου εξασφαλίζεται η θέση του ως ένας ισχυρός και ανεξάρτητος φορέας εξουσίας.

Η άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα. Μέσω της άμεσης ψηφοφορίας για την εκλογή του Προέδρου, οι πολίτες μπορούν να παρεμβαίνουν άμεσα στην ανάδειξη του αρχηγού του κράτους

⁵⁹ Kesselman, M., Krieger, J. and Joseph, W. 2004. Introduction to comparative politics. Boston: Houghton Mifflin, σ. 112

⁶⁰ Κοκκόλης Γ. 2012. Η «μάχη της Γαλλίας» από τον Ντε Γκώλ στον Σαρκοζί | iefimerida.gr Ανάκτηση από <http://www.iefimerida.gr/node/48044#ixzz2k2IUGM4j>

τους. Αναπτύσσεται με αυτό τον τρόπο ένας διάλογος μεταξύ των πολιτών και του ανωτάτου φορέα της εκτελεστικής εξουσίας.

Παράλληλα η άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, σημαίνει πως ο φορέας του προεδρικού αξιώματος, πλέον γίνεται ουσιαστικά υπεύθυνος απέναντι στο λαό που τον εκλέγει σε αυτή τη θέση. Η άμεση εκλογή μεταφράζεται ουσιαστικά σε μία μεγαλύτερη ευθύνη απέναντι στο λαό αυτή τη φορά και συμβάλλει στον εκδημοκρατισμό του αξιώματος του Προέδρου της Δημοκρατίας.⁶¹

Ένα συχνό επιχείρημα κατά της άμεσης εκλογής του Προέδρου από το λαό, είναι η πολιτική ανωριμότητα που τον χαρακτηρίζει σχετικά με την ορθή επιλογή του σωστού φορέα για το αξίωμα του Προέδρου. Συχνά οι υπέρμαχοι αυτής της άποψης επικαλούνται επιχειρήματα, πως η εκλογή του Προέδρου μέσα από μία καθολική και γενική ψηφοφορία, μπορεί να επηρεαστεί από φαινόμενα λαϊκισμού, και να οδηγηθεί ο λαός σε λανθασμένες και κακές επιλογές. Μέσα από την καθολική ψηφοφορία ο εκλεγμένος με τη λαϊκή ψήφο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, στηρίζει την απόκτηση περισσότερων αρμοδιοτήτων ακριβώς στην λαϊκή του νομιμοποίηση και την εντολή που λαμβάνει από τον λαό ή την πλειοψηφία του. Εδώ προκύπτει ένας σημαντικός προβληματισμός σχετικά με την υποβάθμιση του ρόλου της κυβερνήσεως, εάν όντως οι επικριτές της άμεσης εκλογής επαληθευτούν. Στην περίπτωση που η λαϊκή επιλογή θα αποδειχθεί λανθασμένη, τότε είναι εξαιρετικά πιθανό να δημιουργηθούν εμπλοκές για τη σωστή διακυβέρνηση του κράτους και να οδηγηθούμε σε σοβαρές ακόμη και συνταγματικές εκτροπές από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, οι οποίες θα στοιχειοθετηθούν με βάση τις αυξημένες εξουσίες που θα του έχουν χορηγηθεί από το ίδιο το Σύνταγμα.⁶²

Όπως υποστηρίζεται, η ίδια η αρχή της διάκρισης των εξουσιών επιβάλλει και δεν αποκλείει την ανάθεση στον φορέα μιας εξουσίας να εκλέγει τον φορέα της άλλης, γιατί και σε αυτή την περίπτωση, η νομιμοποίηση του εκλεγόμενου δεν απορρέει από τον εκλεγέντα, αλλά αντλείται ευθέως από την διάταξη του

⁶¹ Ε.Κ. Βολουδάκης. 1980. Υπεράσπιση της άμεσης εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, Σύγχρονα θέματα, τόμ. 8, τευχ. Μαΐου.

⁶² Χ. Α. Σαρτζετάκης, Περί τρόπου εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και αρμοδιοτήτων αυτού. Ανάκτηση από <http://www.sartzetakis.gr/thesis/sxolia2.html>

Συντάγματος, που καθιερώνει τέτοιο είδος εκλογής, η οποία έστω και έμμεσα πηγάζει από τη βούληση του έθνους, όπως θέλησε να δηλώσει στην περίπτωση αυτή ο Συνταγματικός νομοθέτης. Αυτό που τονίζει ο Χ. Σαρτζετάκης είναι πως η νομιμοποίηση της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, αντλείται και αυτή από τον μοναδικό φορέα της εθνικής κυριαρχίας με παράγωγο και όχι πρωτογενή τρόπο, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Γαλλίας και της απευθείας εκλογής του από το λαό.⁶³

Όπως είδαμε ,συμφωνά με το ελληνικό Σύνταγμα και το άρθρο 30 παρ.1 εδ. β, προβλέπεται μόνο η έμμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, υιοθετώντας με αυτό τον τρόπο έναν κανόνα ,ο οποίος ισχύει στα περισσότερα κοινοβουλευτικά συστήματα. Ωστόσο ο τρόπος εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας που πραγματοποιείται μόνο από την Βουλή, προσδίδει στον επίσημο αρχηγό του κράτους ένα ισχνό νομιμοποιητικό θεμέλιο αρμοδιοτήτων.

Ο πρωταρχικός στόχος της ρύθμισης του άρθρου 30 παρ. 1β' Συντ. συνεπώς, είναι ο ουσιαστικός περιορισμός της πολιτικής εξουσίας του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ο περιορισμός αυτός είναι το απότοκο της έμμεσης εκλογής του από ένα μικρό εκλεκτορικό σώμα -σε αντίθεση με το παράδειγμα της Γαλλίας- και συνεπάγεται την αδυναμία του αιρετού αρχηγού του κράτους να ασκεί ουσιαστικά αρμοδιότητες που αφορούν στην διαμόρφωση και στην υλοποίηση της γενικής πολιτικής της χώρας. Αφενός δημιουργεί μία πραγματικά, νέα και εύθραυστη δημοκρατία και αφετέρου δεν εξοπλίζει τον πρόεδρό της με σημαντικές αρμοδιότητες, εξουσίες που χαρακτηρίστηκαν ως υπερβολικές. Απάντηση στην κριτική αυτή είναι πως με αυτό τον τρόπο, ο συνταγματικός νομοθέτης επεδίωξε να οριοθετήσει τον ρόλο του Προέδρου της Δημοκρατίας, μέσω του τρόπου ανάδειξης του φορέα του αξιώματος. Τελικά η διαρρύθμιση της έμμεσης εκλογής του αρχηγού του κράτους αποτέλεσε ένα αντικείμενο ευρείας συναίνεσης εάν εξετάσουμε τις πολιτικές δυνάμεις της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής ενώ και η συνταγματική θεωρία συνέκλινε στην άποψη, ότι η μέθοδος αυτή συνδέει τον επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας με την λαϊκή θέληση, χωρίς ωστόσο να του προσδίδει εκείνη

⁶³ Στο ίδιο.

την δημοκρατική νομιμοποίηση που θα του επέτρεπε να λειτουργήσει ως εκπρόσωπος του εκλογικού σώματος και να ασκήσει κυβερνητική εξουσία.

Παράλληλα στο ελληνικό παράδειγμα, η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν προσδίδει στον αρχηγό του κράτους την ιδιότητα του εκπροσώπου του εκλογικού σώματος ή αυτή του εγγυητή του πολιτικού συστήματος και αναπόφευκτα του στερεί την δυνατότητα να διαμορφώνει ο ίδιος πολιτικές ή να επηρεάζει την κατεύθυνση τους. Ωστόσο η συνταγματική πρόβλεψη για το ρόλο του ,ως αρχηγό του ελληνικού κράτους, τον αναδεικνύει σε θεματοφύλακα της διαδικαστικής συνταγματικής νομιμότητας και σε υπερκομματικό διαμεσολαβητή κατά την λειτουργία των κοινοβουλευτικών θεσμών. Σήμερα και ιδιαίτερα στις παρούσες συνθήκες, όπως υποστηρίζεται, η ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας μέσα από την διαδικασία που προβλέπει το Σύνταγμα, επιτρέπει στον αρχηγό του κράτους να ενεργοποιεί τις συνταγματικές εγγυήσεις που υποστηρίζουν την πραγμάτωση της δημοκρατικής αρχής και να εξασφαλίζει με την διαμεσολαβητική του παρέμβαση την διακυβέρνηση από την πλειοψηφία, με παράλληλο σεβασμό στα δικαιώματα μιας όσο το δυνατόν πιο διαφοροποιημένης, μιας πραγματικά πλουραλιστικής αντιπολίτευσης.⁶⁴ Βεβαίως υπάρχουν και πολλές αντίθετες απόψεις που στηρίζονται στη βάση ότι οι περιορισμένες αρμοδιότητες που δίδονται Συνταγματικά στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, του στερούν τον ουσιαστικό ρόλο του θεματοφύλακα του δημοκρατικού πολιτεύματος.

⁶⁴ Ι. Καμτσιδου, Η διαρρύθμιση της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας στο ισχύον Σύνταγμα και η θεσμική σημασία της, Ανάκτηση από <http://law-constitution.web.auth.gr/>

3.3 Οι Αρμοδιότητες των Προέδρων της Δημοκρατίας στα δύο πολιτικά συστήματα Ελλάδας και Γαλλίας

Στο Ελληνικό κράτος οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι εξαιρετικά περιορισμένες τόσο σε σχέση με το παρελθόν όσο και με τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας της Γαλλίας. Οι αρμοδιότητες αυτές περιορίστηκαν ακόμη περισσότερο μετά την αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος το 1986. Όπως είδαμε, ανάμεσα στα σημαντικότερα καθήκοντα του Προέδρου είναι να εκδίδει προεδρικά διατάγματα, ο διορισμός του πρωθυπουργού, η ανάθεση διερευνητικής εντολής, η διάλυση της βουλής, η αναπομπή νομοσχεδίου, όπως και η απονομή χάρης ύστερα από πρόταση του υπουργού δικαιοσύνης και με τη σύμφωνη γνώμη της βουλής.

Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας είναι, σύμφωνα με το Σύνταγμα, ο ρυθμιστής του πολιτεύματος του ελληνικού κράτους. Έχει συγκεκριμένες τυπικές αρμοδιότητες που του απονέμονται ρητά από το Σύνταγμα και μόνο, τις οποίες ασκεί κατά τη διάρκεια της θητείας του, χωρίς ωστόσο να έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες παρέμβασης στην εκτελεστική εξουσία, όπως αναμένεται και πηγάζει από τον τίτλο του ρυθμιστή του πολιτεύματος, αποκτώντας με άλλα λόγια έναν μάλλον συμβολικό ρόλο. Όπως είδαμε η περιορισμένη ευρύτητα του σώματος, το οποίο τον εκλέγει, λειτουργεί ανασταλτικά προς την διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του Προέδρου και την ουσιαστική συμμετοχή του στην πολιτική ζωή της χώρας και της λήψης των αποφάσεων. Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τούς Βουλευτές, με ένα σύστημα επαναλαμβανόμενων γύρων ψηφοφοριών, εάν δεν υπάρξει αμέσως αποτέλεσμα, ενώ στην ακραία περίπτωση αποτυχίας οδηγούμαστε στην διάλυση της Βουλής.

Επιστρέφοντας στο άρθρο 30 του Συντάγματος, παρά το γεγονός πως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποτελεί τον ρυθμιστή του Πολιτεύματος, παρατηρούμε πως οι ουσιαστικές αρμοδιότητες του είναι περιορισμένες σε σχέση

με τις αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού και των Υπουργών. Οι αρμοδιότητες του οι οποίες διακρίνονται σε συμβολικές, ρυθμιστικές, νομοθετικές, διοικητικές και δικαστικές, είναι συγκεκριμένες, απαριθμούνται περιοριστικά στο Σύνταγμα και διέπονται:

- από τον ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 50 σύμφωνα με τον οποίο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει μόνο όσες αρμοδιότητες του αναθέτουν ρητά το Σύνταγμα και οι νόμοι που είναι σύμφωνοι με αυτό και
- από τη ρήτρα του άρθρου 35 παρ. 1 σύμφωνα με την οποία, καμία πράξη του Προέδρου δεν ισχύει ούτε εκτελείται χωρίς την προσυπογραφή του αρμοδίου Υπουργού, εκτός από τις εξαιρέσεις που αναφέρονται περιοριστικά στην παρ. 2 του ιδίου άρθρου.

Σε αντίθεση με τη συγκέντρωση των εξουσιών που παρατηρείται στο αξίωμα του Προέδρου της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας στερείται ουσιαστικών εκτελεστικών αρμοδιοτήτων. Ιστορικά, το πρώτο Σύνταγμα μετά την μεταπολίτευση παρέδωσε στον Πρόεδρο ένα σύνολο αρμοδιοτήτων, οι οποίες λόγω του εύρους τους ονομάστηκαν ως «υπερεξουσίες». Σε αυτή την περίοδο υπήρχαν αρκετά κοινά στοιχεία των δύο Προέδρων όσον αφορά τις αρμοδιότητές τους, όπως το δικαίωμα παύσεως της κυβερνήσεως και διαλύσεως της Βουλής. Και στα δύο κράτη ωστόσο οι αρμοδιότητες δεν ασκήθηκαν ποτέ στην πράξη, και είναι φανερό πως τέτοιες αρμοδιότητες καθιστούν τον ρόλο του προέδρου σημαντικότερο από τον ρυθμιστή του πολιτεύματος ή και πραγματικό ρυθμιστή του πολιτεύματος.

Στην περίπτωση του Συντάγματος του 1975, μπορούν να εντοπιστούν πραγματικά κοινές αρμοδιότητες ανάμεσα στα δύο αξιώματα. Σύμφωνα με το Σύνταγμα του '75 ο έλληνας Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποκτούσε την δυνατότητα να αναλάβει μία εξαιρετικά διευρυμένη εντολή, να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο, οδηγώντας σε μία ουσιαστική «διαρχία» στην εκτελεστική εξουσία, όπως παρατηρείται σήμερα στο γαλλικό πολιτικό σύστημα. Σε αυτή την περίπτωση θα

υπήρχε και ένα κοινό πρόβλημα, αυτό της συγκατοίκησης, το οποίο θα χαρακτηριζόταν πιθανότητα από διαφωνίες με τον αρχηγό της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, ο οποίος θα κατείχε το αξίωμα του πρωθυπουργού, στην περίπτωση που προέρχονταν από διαφορετικά πολιτικά κόμματα. Θα πρέπει να σημειωθεί πως και στη Γαλλία πλέον αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβεί, καθώς πλέον οι εκλογές για την ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας απέχουν μόνο λίγους μήνες από τις βουλευτικές εκλογές.

Ωστόσο η αφαίρεση στη συνέχεια του συνόλου σχεδόν των ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας, κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 1986, οδήγησε προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση της ακραίας «προεδρευομένης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας», κατά την οποία δημιουργήθηκε μία «πρωθυπουργοκεντρική» λειτουργία του πολιτεύματος, χωρίς να υπάρχουν σαφή αναγκαία θεσμικά αντίβαρα για την εξισορρόπηση ισχύος και αποφασιστικής επιρροής. Ειδικότερα η κυριαρχία του πρωθυπουργού στη σύνθεση και τη λειτουργία της κυβέρνησης, στο κόμμα του οποίου είναι αρχηγός και στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία, συνηγορεί στη δημιουργία μίας υπερβολικής συγκέντρωσης εξουσίας, η οποία μπορεί να φτάσει και ως το επίπεδο του «αιρετού μονάρχη».⁶⁵

Στη Γαλλία αντίθετα οι αυξημένες αρμοδιότητες που συγκεντρώνει στα χέρια του ο Πρόεδρος της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας, εισήχθησαν με το Σύνταγμα του 1958. Το Σύνταγμα αυτό αποτέλεσε έργο και έμπνευση του Στρατηγού Ντε Γκολ, το οποίο κατ' ουσίαν δεν απομακρύνθηκε ιδιαίτερα από τις αρχές του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος. Τα πολιτικά γεγονότα στη μεταπολεμική Γαλλία διαδραμάτισαν εξίσου σημαντικό ρόλο, με τα γεγονότα της δικτατορίας στην Ελλάδα και είχαν ως αποτέλεσμα την εγκαθίδρυση, μέσω του Συντάγματος, του ενισχυμένου ρόλου του αρχηγού του κράτους σε σχέση με τους παλαιότερους θεσμούς της γαλλικής δημοκρατίας. Ωστόσο η αρχική πρόβλεψη του Συντάγματος ήταν για έμμεσο τρόπο εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τα γεγονότα

⁶⁵ Μακρυδημήτρης Αν., Οι αρμοδιότητες του Προέδρου, Ανάκτηση από <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=130421>

ωστόσο πάλι οδήγησαν στην ανάγκη για την αλλαγή του καθεστώτος αυτού και μέσα από έναν νέο νόμο ,ο οποίος έγινε αποδεκτός από το γαλλικό λαό μέσα από ένα δημοψήφισμα, θεσμοθετήθηκε η άμεση εκλογή του Προέδρου. Η μεταβολή αυτή είχε καθοριστική σημασία για το πολιτικό σύστημα της Γαλλίας και την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας.⁶⁶

Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας με τον Πρόεδρο της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας μοιράζονται αρκετές κοινές ή παρεμφερείς αρμοδιότητες. Και οι δύο θεσμοί αποτελούν πρωταρχικά σύμφωνα με τα εθνικά συντάγματα των κρατών τους, τον αρχηγό του κράτους και διεθνή παραστάτη. Κοινή είναι η εκπροσώπηση του κράτους και η υπογραφή διεθνών συνθηκών. Και στις δύο περιπτώσεις, ο Πρόεδρος εκπροσωπεί διεθνώς το κράτος, κηρύσσει πόλεμο, συνομολογεί συνθήκες ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς με την διαφορά πως στην ελληνική περίπτωση αυτό ασκείται τυπικά από τον Πρόεδρο, ενώ στην γαλλική οι αρμοδιότητες αυτές ανήκουν πραγματικά στον Πρόεδρο.

Κοινή είναι επίσης η αρμοδιότητα η οποία επιτρέπει στον Πρόεδρο να διαλύει τη Βουλή. Στην ελληνική περίπτωση ο Πρόεδρος κηρύσσει την έναρξη και τη λήξη κάθε βουλευτικής συνόδου αυτοπροσώπως ή δια του Πρωθυπουργού (άρθρο 40 παρ. 1), αναστέλλει τις εργασίες της βουλευτικής συνόδου, αρμοδιότητα που μπορεί να ασκήσει ο Πρόεδρος κατά διακριτική ευχέρεια μία φορά σε κάθε βουλευτική σύνοδο (άρθρο 40 παρ. 2, 3) και διαλύει τη Βουλή και προκηρύσσει εκλογές στις περιπτώσεις που καθορίζει το Σύνταγμα (άρθρα 32 παρ. 4, άρθρο 37 παρ. 3, άρθρο 41). Στην περίπτωση του Προέδρου της Γαλλίας, μπορεί να αποφασίσει για τη διάλυση της Εθνοσυνέλευσης, αφού πρώτα συμβουλευτεί τον Πρωθυπουργό και το Συμβούλιο των Υπουργών(άρθρο 12).

Τρίτη αρμοδιότητα ,η οποία και είναι κοινή είναι η έκδοση νόμων. Στην περίπτωση της Ελλάδας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει τους νόμους που ψηφίζει η Βουλή μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή τους πιστοποιώντας έτσι τόσο

⁶⁶ Γ. Βλαχος, Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Κοινοβουλευτισμός στο Πολίτευμα της 5^{ης} Γαλλικής Δημοκρατίας, Εκδόσεις Σακκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή,1985, σ. 31

τη γνησιότητα του νόμου, όσο και την τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας (άρθρο 42 παρ. 1). Παράλληλα δημοσιεύει τους νόμους που ψηφίζει η Βουλή, δίνοντας εντολή για τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (άρθρο 42 παρ. 1). Επίσης έχει το δικαίωμα της αναπομπής του ψηφισμένου νόμου στη Βουλή. Το δικαίωμα της αναπομπής μπορεί να ασκηθεί εντός ενός μηνός από την ψήφισή του νόμου και πρέπει να συνοδεύεται από έκθεση των λόγων της διαφωνίας του Προέδρου με το νομοσχέδιο (άρθρο 42 παρ. 1 και 2). Δικαίωμα αναπομπής έχει και ο Γάλλος Πρόεδρος, εντός 15 ημερών αφότου ψηφιστεί ο νόμος από τη Βουλή. Ωστόσο θα πρέπει το αίτημά του να επανεξεταστεί ένας νόμος, να φέρει και την υπογραφή του Πρωθυπουργού.

Επιπρόσθετα στην περίπτωση της Ελλάδας ο Πρόεδρος έχει την αρμοδιότητα να εκδίδει κανονιστικά διατάγματα. Το Σύνταγμα προβλέπει τις εξής περιπτώσεις έκδοσης διαταγμάτων από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (άρθρο 43): Ο Πρόεδρος εκδίδει διατάγματα που θεσπίζουν λεπτομερειακούς κανόνες αναγκαίους για την εκτέλεση των νόμων. Το Σύνταγμα αναθέτει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την εκτέλεση των νόμων με τη σύμπραξη του αρμοδίου Υπουργού που προτείνει και προσυπογράφει. Για την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας δεν απαιτείται εξουσιοδότηση του κοινού νομοθέτη (άρθρο 43 παρ. 1). Επίσης ο Πρόεδρος εκδίδει κανονιστικά διατάγματα με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μετά από πρόταση του αρμοδίου Υπουργού (άρθρο 43 παρ. 2) και κανονιστικά διατάγματα για τη ρύθμιση θεμάτων που καθορίζονται σε νόμους-πλαίσια, πάντοτε με τη σύμπραξη του αρμοδίου Υπουργού (άρθρο 43 παρ. 4). Στην περίπτωση της Γαλλίας ο Πρόεδρος υπογράφει διατάγματα ,τα οποία έχουν μελετηθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο, χωρίς ωστόσο να υπάρχει στο Σύνταγμα ρητή πρόβλεψη για το είδος αυτών των διαταγμάτων όπως γίνεται στο ελληνικό.

Εξαιρετικά σημαντικές είναι οι αρμοδιότητες των δύο Προέδρων σε περίπτωση έκτακτων περιστάσεων. Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα ο Πρόεδρος εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου σε έκτακτες περιπτώσεις επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης (άρθρο 44 παρ. 1) ,όπως η περίπτωση πολέμου, η επιστράτευση εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εξωτερικής

ασφάλειας, για να αντιμετωπισθούν επείγουσες ανάγκες ή για να αποκατασταθεί ταχύτερα η λειτουργία των συνταγματικών θεσμών (άρθρο 48 παρ. 5), ενώ κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας ,εφόσον η Βουλή απουσιάζει ή υφίσταται αντικειμενική αδυναμία έγκαιρης σύγκλησής της, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 48 παρ. 2). Στην περίπτωση της Γαλλίας ο Πρόεδρος αναλαμβάνει επίσης αυξημένες αρμοδιότητες και εξουσιοδοτείται να λάβει ειδικά μέτρα ,αφού όμως πρώτα συμβουλευτεί τον πρωθυπουργό, τους προέδρους των δύο νομοθετικών σωμάτων, αλλά και του Συνταγματικού Συμβουλίου.

Στον τομέα των Ενόπλων Δυνάμεων και στις δύο περιπτώσεις, ο Πρόεδρος είναι τιμητικά επικεφαλής, ωστόσο ο έλεγχος των στρατιωτικών δυνάμεων βρίσκεται στα χέρια του Πρωθυπουργού και των αρμόδιων υπουργών. Ακόμη και στις δύο περιπτώσεις, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο διεθνής εκπρόσωπος του Κράτους, και χορηγεί τα διαπιστευτήρια γράμματα στους διπλωματικούς αντιπροσώπους της χώρας στα ξένα κράτη ενώ δέχεται τα διαπιστευτήρια γράμματα των ξένων διπλωματικών αντιπροσώπων.

Κοινή αρμοδιότητα είναι και η προκήρυξη δημοψηφίσματος. Στην περίπτωση της Ελλάδας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να προκηρύξει δημοψήφισμα για κρίσιμα εθνικά θέματα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου και απόφαση της Βουλής ,που λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών (άρθρο 44 παρ. 2 εδ. 1), αλλά και για ψηφισμένα νομοσχέδια που ρυθμίζουν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, όχι όμως με δική του πρωτοβουλία και χωρίς να μεσολαβήσει η παραπάνω διαδικασία και όχι για δημοσιονομικά νομοσχέδια. Κάτι ανάλογο ισχύει και στη Γαλλία, με την διαφορά όμως πως στην περίπτωση που ο Γάλλος Πρόεδρος επιθυμεί να φέρει ένα ζήτημα προς δημοψήφισμα, πρέπει να ζητήσει τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Αντίθετα ο ρόλος των δύο Προέδρων διαφέρει ουσιαστικά, όσον αφορά στη σχέση τους με την εκτελεστική εξουσία. Στην περίπτωση της Γαλλίας σύμφωνα με το Σύνταγμα ο Πρόεδρος (επιλέγει) διορίζει τον Πρωθυπουργό και υπό την δική του πρόταση διορίζει με τον ίδιο τρόπο και τα μέλη του υπουργικού συμβουλίου. Επιπρόσθετα σύμφωνα με το Γαλλικό Σύνταγμα και εάν συγκριθεί με το ελληνικό, ο Πρόεδρος προεδρεύει και στο Υπουργικό Συμβούλιο και μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να τον αντικαταστήσει ο Πρωθυπουργός, σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου είναι αδύνατο να παραβρεθεί. Αντίθετα, στην ελληνική πραγματικότητα, ο πρωθυπουργός εκλέγεται από το κόμμα που θα κερδίσει την πλειοψηφία στη Βουλή, όπως αυτό αναδεικνύεται από τις βουλευτικές εκλογές και τυπικά λαμβάνει την εντολή από τον Πρόεδρο να σχηματίσει την κυβέρνηση του, χωρίς όμως να αποτελεί προσωπική επίλογου του Προέδρου. Αυτή είναι και η ειδοποιός διαφορά των δύο συστημάτων, καθώς το γαλλικό πολιτικό σύστημα χαρακτηρίζεται ως ένα ημιπροεδρικό ή νεοδυαδικό κοινοβουλευτικό σύστημα και το ελληνικό ως ένα σύστημα εκλογικευμένου κοινοβουλευτισμού.

Συμπεράσματα

Στόχος της εργασίας αυτής ήταν να παρουσιάσει και να συγκρίνει εν τέλει, τις αρμοδιότητες των Προέδρων της Δημοκρατίας σε Ελλάδα και Γαλλία. Όπως είδαμε, τα δύο κράτη χαρακτηρίζονται από δύο διαφορετικά κοινοβουλευτικά συστήματα, με διαφορετικά θεσμικά όργανα και έναν εκ διαμέτρου διαφορετικό τρόπο εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο οποίος επηρεάζει καθοριστικά το εύρος των αρμοδιοτήτων του.

Στο ελληνικό κράτος σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 1 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποτελεί τον ρυθμιστή του Πολιτεύματος. Ωστόσο, κατά το παρόν Σύνταγμα, οι ουσιαστικές αρμοδιότητες του Προέδρου είναι περιορισμένες σε σχέση με τις αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού και των Υπουργών. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας διακρίνονται σε συμβολικές, ρυθμιστικές, νομοθετικές, διοικητικές και δικαστικές, είναι συγκεκριμένες, απαριθμούνται περιοριστικά στο Σύνταγμα και διέπονται αφενός από τον ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 50 σύμφωνα με τον οποίο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει μόνο όσες αρμοδιότητες του αναθέτουν ρητά το Σύνταγμα και οι νόμοι που είναι σύμφωνοι με αυτό, και αφετέρου από τη ρήτρα του άρθρου 35 παρ. 1, σύμφωνα με την οποία καμία πράξη του Προέδρου δεν ισχύει ούτε εκτελείται χωρίς την προσυπογραφή του αρμοδίου Υπουργού, εκτός από τις εξαιρέσεις που αναφέρονται περιοριστικά στην παρ. 2 του ιδίου άρθρου.

Ο έλληνας συντακτικός νομοθέτης έδωσε συγκεκριμένες και περιορισμένες αρμοδιότητες στον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας. Φαίνεται πως πρόθεση του ήταν η εγκαθίδρυση μίας Προεδρευόμενης Δημοκρατίας στα πλαίσια της οποίας η Κυβέρνηση, το Υπουργικό Συμβούλιο, και ο Πρωθυπουργός θα έχουν την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας στα χέρια τους. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα είναι ο εγγυητής της νομιμότητας των πράξεων

της κυβερνήσεως και ο ρυθμιστής του ελληνικού πολιτεύματος. Το πνεύμα αυτό διατηρήθηκε και στις επόμενες αναθεωρήσεις του ελληνικού Συντάγματος, το οποίο δεν πρόσθεσε περισσότερες αρμοδιότητες.

Αντίθετα στο γαλλικό σύστημα παρατηρούμε, πως η αρμοδιότητα της εκτελεστικής εξουσίας βρίσκεται στα χέρια του Προέδρου της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας. Ενώ η Πέμπτη Γαλλική Δημοκρατία διατήρησε τον κοινοβουλευτικό της χαρακτήρα, η γαλλική εκτελεστική εξουσία δεν βρίσκεται συγκεντρωμένη μόνο στην Κυβέρνηση. Αντίθετα υπάρχει ένα δυαδικό σύστημα στο οποίο στηρίζεται η άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας. Στην πραγματικότητα ο πρωθυπουργός είναι επικεφαλής της κυβέρνησης και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποτελεί τον αρχηγό του κράτους. Το Γαλλικό Σύνταγμα τοποθέτησε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στην κορυφή του γαλλικού κράτους, ο οποίος λαμβάνει όλες τις αποφάσεις στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, επιλέγει και διορίζει τον πρωθυπουργό, ο οποίος δεν εκλέγεται άμεσα, αλλά τοποθετείται από τον ίδιο τον Πρόεδρο, διαλύει το νομοθετικό σώμα της Γαλλίας, προκηρύσσει εκλογές, ανακοινώνει μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης κ.α.

Εν αντιθέσει με την ελληνική πραγματικότητα και τη σχέση Προέδρου-Πρωθυπουργού, στο γαλλικό πολίτευμα ο Πρωθυπουργός ασκεί μειωμένες αρμοδιότητες στον τομέα της εκτελεστικής εξουσίας, και μαζί με το υπουργικό συμβούλιο επιβλέπουν την εκτέλεση των κυβερνητικών εντολών και της γραφειοκρατίας.

Οι δύο Πρόεδροι (Ελλάδας και Γαλλίας) ωστόσο, μοιράζονται μία σειρά από κοινές αρμοδιότητες όπως η διεθνής εκπροσώπηση του κράτους και η υπογραφή διεθνών συνθηκών, ο διορισμός πρωθυπουργού (όχι η επιλογή) και κυβέρνησης, η ανάθεση διερευνητικής εντολής, η παύση της κυβέρνησης, η σύγκληση της Βουλής, η αναστολή εργασιών και η διάλυση της Βουλής, η έκδοση και δημοσίευση νόμων και διαταγμάτων, η αντιμετώπιση περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης, η προκήρυξη δημοψηφίσματος, τα διαγγέλματα, ο ρόλος τους ως αρχηγών των Ενόπλων Δυνάμεων και η απονομή χάρης και αμνηστίας.

Ως γενικό συμπέρασμα από όλα τα παραπάνω συνάγεται το γεγονός, ότι στην περίπτωση της ελληνικής Δημοκρατίας, ο Πρόεδρος μπορεί μεν να απολαμβάνει ,μέσα από το Σύνταγμα, μία σειρά από σημαντικές αρμοδιότητες, μία βαθύτερη ανάγνωση όμως αποκαλύπτει, πως η πλειοψηφία των αρμοδιοτήτων αυτών απαιτεί την σύμφωνη γνώμη της Κυβέρνησης για να σειούν σε ισχύ. Αυτό που παρατηρούμε είναι πως ουσιαστικά ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, θέτει τυπικά την υπογραφή και την έγκρισή του για την επισημοποίηση των νομοθετικών πράξεων ή διαταγμάτων και δεν έχει ενεργό και ουσιαστικό ρόλο ,ούτε καν υποβοηθητικό ή συμβουλευτικό, στη λήψη αποφάσεων και στη χάραξη της πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης.

Στην περίπτωση της Γαλλίας ,η οποία λειτουργεί με βάση ένα ημιπροεδρικό σύστημα, ο Γάλλος Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει ουσιαστικές και βαρυσήμαντες εξουσίες, αφού συγκεντρώνει ισχυρότερες αρμοδιότητες στα χέρια του, τόσο σε σχέση με τον πρωθυπουργό της Γαλλίας, τον οποίο ο ίδιος επιλέγει, όσο και με το Γαλλικό Κοινοβούλιο, καθώς έχει τον πρώτο λόγο σε κρίσιμους τομείς όπως η άμυνα, η ασφάλεια και η εξωτερική πολιτική.

Το ερώτημα για το ποιο από τα δύο συγκρινόμενα συστήματα είναι αυτό που εξασφαλίζει την δημοκρατικότερη αλλά παράλληλα και αποτελεσματικότερη λειτουργία της πολιτείας υπέρ των πολιτών της, είναι καίριο, αλλά καθόλου εύκολο να απαντηθεί, καθώς υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και κρίσεις ανάλογα με «την οπτική γωνία» που αντιμετωπίζεται αυτό το ζήτημα. Οι υπέρμαχοι των διευρυμένων εξουσιών του Πρωθυπουργού έναντι αυτών του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, θεωρούν ότι τυχόν περισσότερες εκτελεστικές ή νομοθετικές αρμοδιότητες στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας, θα έφερνε εμπόδια στο έργο της εκάστοτε Κυβέρνησης και θα καθιστούσε τον Πρωθυπουργό δέσμιο των «ορέξεων» του εκάστοτε Προέδρου, ανάλογα με την «κομματική του ταυτότητα» και τις πολιτικές του επιδιώξεις, δημιουργώντας πολιτειακές συγκρούσεις, με γενικότερο αρνητικό αντίκτυπο για τη χώρα.

Στο γαλλικό σύστημα συμβαίνει το αντίθετο, με δεδομένο ότι ο Πρωθυπουργός επιλέγεται και διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, άρα ουσιαστικά «υπακούει» στην πολιτική που υπαγορεύει ο Γάλλος Πρόεδρος. Συνεπώς θα έλεγα ότι ούτε το σύστημα αυτό είναι το πλέον δημοκρατικό.

Θεωρώ ότι σε κάθε περίπτωση, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, θα έπρεπε να μην αποτελεί μόνον το σύμβολο της Δημοκρατίας, αλλά τον ουσιαστικό ρυθμιστή και πάνω από όλα εγγυητή της, κάτι που σίγουρα δεν συμβαίνει σήμερα κι αυτό αποτελεί ή πρέπει να αποτελέσει σημείο προβληματισμού για την λειτουργία της δημοκρατίας στην χώρα μας.

Έχω την άποψη ότι το δημοκρατικό πολίτευμα «προστατεύεται» αποτελεσματικότερα στην περίπτωση που η εκτελεστική εξουσία και ιδιαίτερα οι πράξεις του Πρωθυπουργού και των Υπουργών, «ελέγχονται» ουσιαστικά από τον θεσμικά θεματοφύλακα της δημοκρατίας στη χώρα μας, ο οποίος είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Το κυβερνητικό και νομοθετικό έργο «νομιμοποιείται» στα μάτια των πολιτών, εάν αυτοί γνωρίζουν ότι η κυβερνητική πολιτική και κυρίως οι νόμοι, δεν είναι αποτέλεσμα μόνον της πολιτικής απόφασης του Πρωθυπουργού της εκάστοτε Κυβέρνησης και της Κυβερνητικής πλειοψηφίας, που πολλές φορές επιτυγχάνεται με την λεγόμενη «κομματική πειθαρχία», αλλά είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας ,με διακριτούς βέβαια ρόλους, της Κυβέρνησης με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα και μάλιστα πρόσφατο, αποτελούν όλοι οι κυρωτικοί-εφαρμοστικοί νόμοι των «μνημονίων» (μεσοπρόθεσμα προγράμματα κλπ.), που εισήγαγαν οι μέχρι σήμερα κυβερνήσεις και ψήφισε η κυβερνητική πλειοψηφία, μετά την σύναψή τους από την Ελλάδα και τους δανειστές της. Το βάρος αυτών των αποφάσεων ανέλαβαν υποχρεωτικά μόνον οι κυβερνήσεις και φυσικά τα ίδια τα πρόσωπα των Πρωθυπουργών, ενώ ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας ήταν και είναι απλά «θεατής» των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών σοβαρότατων εξελίξεων, σε αυτή την εξαιρετικά κρίσιμη περίοδο για την πορεία της χώρας μας, στον ευρωπαϊκό χώρο.

Πιστεύω ότι ,σε μεγάλο βαθμό, ο σημερινός ,ασφυκτικά περιορισμένος, ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας, έχει δημιουργήσει στους πολίτες την εντύπωση ότι δεν είναι απαραίτητος στην λειτουργία της πολιτείας και ότι θα μπορούσε εύκολα να καταργηθεί ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας ,χωρίς σοβαρές συνέπειες για τη λειτουργία της πολιτείας και της δημοκρατίας, αφού ούτως ή άλλως ο Πρωθυπουργός και οι υπουργοί είναι αυτοί που αποκλειστικά παίρνουν όλες τις αποφάσεις για την πορεία της χώρας.

Προς αυτή την κατεύθυνση φρονώ ότι θα πρέπει σίγουρα να αναθεωρηθούν τόσο το άρθρο 35 του Συντάγματος ,στο οποίο ορίζεται ρητά πως καμία πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν μπορεί να ισχύσει ούτε και να γίνει εκτελεστή χωρίς να έχει προσυπογραφεί από τον αρμόδιο υπουργό (με λίγες εξαιρέσεις), όσο και η παρ. 2 του άρθρο 44 ,που αφορά στην αρμοδιότητα του Προέδρου για την προκήρυξη δημοψηφίσματος, η οποία και είναι συνταγματικά πολύ περιορισμένη, θα λέγαμε «ασφυκτική» για τον Έλληνα Πρόεδρο. Εάν αυτό δεν συμβεί, είναι αδύνατο να ισχυροποιηθεί ο ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Αδιαμφισβήτητα η άμεση εκλογή του Πρόεδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, θα μπορούσε να οδηγήσει στον εκδημοκρατισμό του θεσμού του Προέδρου της Δημοκρατίας και εν τέλει στην αποτελεσματικότερη προστασία του πολιτεύματος, το οποίο δυστυχώς στις μέρες μας βάλλεται επικίνδυνα. Απαραίτητη προϋπόθεση βεβαίως για αυτό, είναι να δοθούν ,Συνταγματικά, ουσιαστικές αρμοδιότητες στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας, διότι σε διαφορετική περίπτωση και με την παρούσα κατάσταση των περιορισμένων ,συμβολικών μόνον, αρμοδιοτήτων του, η άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν θα είχε νόημα, αλλά αντίθετα είναι σίγουρο ,με βάση τα επικρατούντα δεδομένα στην πολιτική ζωή της χώρας μας, ότι θα προκαλούσε πολιτική αστάθεια, επιβαρύνοντας τον προϋπολογισμό του κράτους, χωρίς ουσιώδες για τη χώρα και τους πολίτες αντίκρισμα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αθ. Ράϊκος, *Συνταγματικό δίκαιο, τόμος Α΄, Εισαγωγή - Οργανωτικό Μέρος, τεύχος Α, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1989*

Η. Νικολόπουλος, *Εκλογικευμένος Κοινοβουλευτισμός, Τετράδια της Παντείου, Αθήνα 1997*

Ιφ. Καμτσιδου, *Το Κοιναβουλευτικό Σύστημα, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα, 2011*
Ο Θεσμός της Βουλής, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/O-Thesmos/>

Σπυρόπουλος Φ, Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως «ρυθμιστής του πολιτεύματος», Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθηνά-Κομοτηνή, 1990

Ν. Παπαχρήστος, *Η Διαδικασία Εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, Αναθεώρηση του Συντάγματος, και Εκσυγχρονισμός των Θεσμών, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000*

Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β΄, Οργάνωση και λειτουργία της Πολιτείας, 2η έκδ., Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993

Νόμος 265/1976 περί Ευθύνης του Προέδρου Δημοκρατίας Αθ. Ράϊκος, *Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α΄, Εκδόσεις Αντ. Σακκουλα, 2002*

Α. Μάνεσης, Αντ. Μανιτάκης, *Ο Θεσμός της Αναπλήρωσης του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά το Ισχύον Σύνταγμα, Εκδόσεις Αντ Ν. Σάκκουλα, Κομοτηνή, 1993*

Αρ.Μάνεσης «Η Συνταγματική αναθεώρηση του 1986» ,σελ 65

Ε. Βενιζέλος, *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, Νο 1, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991*

Κ. Μαυριάς, *Συνταγματικό Δίκαιο, , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991 και 2005*

Γ. Βλαχος, *Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Κοιναβουλευτισμος στο Πολίτευμα της 5^{ης} Γαλλικής Δημοκρατίας, Εκδόσεις Σακκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985*

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Jayapalan, N. 1999. Modern governments. New Delhi: Atlantic Publishers and Distributors

Kesselman, M., Krieger, J. and Joseph, W. 2004. Introduction to comparative politics. Boston: Houghton Mifflin

Thompson, W. 2013. Western Europe 2013. Lanham, MD: Stryker-Post Publications,

Edward I. Sidlow, Beth Henschen, Larry N. Gerston, Terry Christensen, The Solution, Cengage Learning, 2011

Bell, D. 2002. French politics today. Manchester: Manchester University Press

Lichbach, M. and Zuckerman, A. 1997. Comparative politics. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press

Elgie, R. 2000. The changing French political system. London: Frank Cass,

The Participants in the Trial: With Particular Reference to Criminal Proceedings, Τόμος 273, Council of Europe,

Blume, M. 1999. A French affair. New York, NY: Free Press,

Nadeau, J. and Barlow, J. 2003. Sixty million Frenchmen can't be wrong. Naperville, Ill.: Sourcebooks,

Lageot, C. 2009. The lack of political responsibility of the French president under the Constitution of 1958 and the old article 68. Bogotá: Pontificia Universidad Javeriana. Facultad de Ciencias Jurídicas y Socioeconómicas

Elliott, C., Vernon, C. and Jeanpierre, E. 2006. French legal system. Harlow, England: Pearson/Longman

Kubuj Katarzyna. 2008. Criminal responsibility of the president of the Fifth French Republic, The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, | 6(89) | 71-86

Pierce, R. 1995. Choosing the chief. Ann Arbor: University of Michigan Press
Converse, P. and Pierce, R. 1986. Political representation in France. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press

Διαδίκτυο

Κοκκόλης Γ. 2012. Η «μάχη της Γαλλίας» από τον Ντε Γκωλ στον Σαρκοζί | iefimerida.gr Ανάκτηση από <http://www.iefimerida.gr/node/48044#ixzz2k2lUGM4j>

Ε.Κ. Βολουδάκης. 1980. Υπεράσπιση της άμεσης εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, Σύγχρονα θέματα, τόμ. 8, τευχ. Μαΐου.

Χ. Α. Σαρτζετάκης, Περί τρόπου έκλογής Προέδρου τής Δημοκρατίας και αρμοδιοτήτων αὐτοῦ. Ανάκτηση από <http://www.sartzetakis.gr/thesis/sxolia2.html>

Μακρυδημήτρης Αν., Οι αρμοδιότητες του Προέδρου, Ανάκτηση από <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=130421>

Πρακτικά της Βουλής, Θ' Περίοδος Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος: Β', Συνεδρίαση: ΡΛ' 13/05/1998, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias?sessionRecord=59e338c4-2e0c-4789-890d-3f7ae83447fe>

Συνταγματική Ιστορία, Ανάκτηση από <http://www.hellenicparliament.gr/Vouliton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/>